

ТОРА®

5-6/2025

STIHL

www.stihl.bg

**ВИЖТЕ
НАШИТЕ
ТЕКУЩИ
ПРОМОЦИИ**

Поръчайте двойнозаръбващ/ многодисков циркуляр

и увеличете вашата печалба

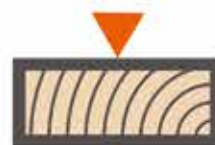

EG350

Двойнозаръбващ / многодисков циркуляр

- Режим заръбване и разбичване
- До 5 циркулярни диска
- Дистанционно управление
- Автоматично настройване на ширината
- Лазерно насочване
- Модулни ролкови плотове
- Завеси срещу обратен удар
- Приемник за стърготините

- Максимален добив на готови продукти от всяка дъска
- Прецизни, висококачествени рязове
- Спестяване на време и значително намаляване на работата, необходима за заръбване на дъските
- Увеличаване на общата производителност на предприятието с 20–30 %

100 mm

550 mm

www.woodmizer.bg | office@ecotechproduct.com

Екотехпродукт ООД
София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 913 31 10

Wood-Mizer®
from forest to final form

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

Инж. Тони КРЪСТЕВ – директор
на Дирекция „Горско стопанство“
в ИАГ

Членове:

Инж. Росен РАЙЧЕВ – заместник
изпълнителен директор на ИАГ

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ –
председател на Съюза
на лесовъдите в България
и преподавател по икономика
и горска политика в ЛТУ

Доц. д-р Евгени ЦАВКОВ –
преподавател по дендрология
в ЛТУ и ръководител на Музея
на Лесотехническия университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ –
зам.-директор на Регионалната
дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ –
гл. асистент в ИГ – БАН,
секция „Горска ентомология,
фитопатология и ловна фауна“

Секретар:

Радка ЛЯХОВА –
главен експерт в Дирекция
„Информационно-
административни дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Юлия СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Борислав БЕЛДЕВ
редактор
bbeldev@abv.bg

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vvv.kisiova@gmail.com

Теменужка МАРКОВА
графичен дизайнер
pushkamarkova@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Съдържание:

2 100 ГОДИНИ ВИШЕ ЛЕСОВЪДСКО ОБРАЗОВАНИЕ В БЪЛГАРИЯ

Лесотехническият университет
тържествено отбеляза един век
знание за гората

8 МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ

Учени и експерти обсъдиха про-
блемите и иновационните подходи
пред управлението на горите

10 ИНЖ. ИВАН РИЗОВ – ЛЕСОВЪД НА ГОДИНАТА ЗА 2024 Г.

Гората е в сърцето ми

13 ПРОЕКТИ

Иновативни технологии срещу
горските пожари – проектът
FIRE-RES в действие

15 НОВИ КНИГИ

„Началото“ – книга за корените на
живата лесовъдска памет

16 ВИШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Випуск 2024 – 2025 г. в ЛТУ получи
дипломите си

17 ПРОЕКТИ

Трансформацията на горски
култури – наука, практика и
съвременни възможности

10

22 ГОРСКА ТЕХНИКА

Приложение на съвременната
дърводобивна техника в горите
на България

24 ЛЕСОЗАЩИТА

Нови заболявания по иглолистни
дървесни видове в България

27 25 ГОДИНИ „БУЛПРОФОР“

Четвърт век принос и постижения
в горския сектор

28 ФОТОРЕПОРТАЖ

В сърцето на токовището

28

30 ГОСТ НА РЕДАКЦИЯТА

Д-р Гергана ИВАНОВА: Когато дър-
жиш живота на хората в ръцете си

34 ИСТОРИЯ НА НЕБОСТЪРГАЧИТЕ

Надпреварата във височина
продължава. Къде е България?

III ГОРСКА ПЕДАГОГИКА – забавна страничка за малки и пораснали деца

www.facebook.com/spisaniiegora

Снимка на корицата: Андрей ТАНЧЕВ – III награда, фотоконкурс на сп. „Гора“

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42
http://www.gorabg-magazine.info
E-mail: gora@iag.bg
spisaniiegora1899@gmail.com

Банка ДСК ЕАД,

София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGFS

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 5.

Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 19.06.2025 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

100 години висше лесовъдско образование в България

Лесотехническият университет тържествено отбеляза един век знание за гората

ти нищо. Основната причина за това той вижда в невежеството – в липсата на образование и отношение към българската гора както от населението, така и от държавниците. И неговата първа основна мисия е да изпрати дузина български граждани на обучение в Европа – Франция, Германия, Австрия. Той проповядва необходимостта от образование, чува от редица български

На 7 май в Софийската опера и балет тържествено бе отбелязана 100-годишнината на висшето лесовъдско образование в България. Събитието се проведе под патронажа на президента на Република България Румен Радев и премина под надслов „Един век знание за гората – образование, иновации и предизвикателства“.

Достойната годишнина увенчава път, изминат с професионализъм, отдаденост и визионерство от поколения преподаватели, учени и студенти, които са превърнали грижата за българската гора в своя мисия и призвание. С честването се отдава заслужено признание на всички достойни българи, които през изминалите години са градили основите на висшето лесовъдско образование у нас и са го развивали, и към науката на лесовъда, която не е просто предаване на знания, а израз на дълбока отговорност към създаването, устойчивото управление и опазването на един от най-ценните за страната ни ресурси – българската гора.

Официални гости на празника бяха Красимир Вълчев – министър на образованието и науката, Георги Първанов – президент на Републи-

ка България в периода 2002 – 2012 г., инж. Стоян Тошев – зам.-министър на земеделието и храните, Асен Марков – изпълнителен директор, д-р инж. Анна Петракиева и инж. Росен Райчев – зам.-изпълнителни директори на Изпълнителната агенция по горите. Тържеството бе уважено от Негово Високопреосвещенство Неврокопския митрополит Серафим, представители на академични, държавни и неправителствени институции, преподаватели и възпитаници на Лесотехническият университет.

В залата зазвучаха акордите на националния химн „Мила Родино“ и химна на лесовъда „Хубава си, моя горо“, свидни на всяко българско сърце (сн. 1).

В своето приветствено слово към присъстващите ректорът на Лесотехническият университет доц. д-р Христо Михайлов (сн. 2) каза: „През далечната 1905 г. в България е създадено първото Бюро по укрепване на пороите и залесяванията. За негов ръководител е назначен френският лесовъд Феликс Вожли. Когато стъпва сред лесовете на България, той с тъга констатира, че от Великата българска гора (Silva Magna Bulgarica) не е останало поч-

държавници, благодарение на чието призвие и дела през 1925 г. е учреден Агрономо-лесовъдният факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Знакова година, която ще остане със златни букви в историята на българското горско дело, защото такива събития са със знаков капитал... Оттогава до днес десетки хиляди лесовъди са преминавали през учебните зали, учебните стопанства, практиката на българското лесовъдство. Те са оставили своя дух, знания, умения и професионализъм и най-вече своята любов и отдаденост към българската гора. И днес ние можем гордо да кажем, като наследници на тези сто випуска, че българският лесовъд е и признат еколог, който ръководи и управлява защитени територии и зони, природни и национални паркове, резервати. Българският лесовъд е отличен дивечовъд – той ръководи и управлява дивечовото богатство в българските ловни стопанства, които имат световни измерения. Българският лесовъд е добър стопански ръководител, защото знае как и умее да извлича дивиденди и устойчиво да стопанисва и ползва българските гори. Знае, че българската гора не

е само дървесина, а е всичко останало и на последно място – дървесина. Българският лесовъд днес е педагог, той е общественик, защото работи с деца, с младежи и отлично знае, че е призван да образова не само със знания, но и да възпитава в ценностна система на любов към българската природа и гора. В качеството ми на ректор гарантирам пред българската държава, институции и общество, че Лесотехническият университет е готов да продължи да обучава на високо европейско и световно ниво лесовъди, които могат да управляват горските територии на България, за да оставим тази природна красота за бъдещите поколения. Честит юбилей!“.

Деканът на Факултет „Горско стопанство“ доц. д-р Стоян Стоянов представи презентация, посветена на 100-годишната история на висшето лесовъдско образование у нас (бел. ред. Публикува се със съкращения на стр. 5).

Своите приветствия към представителите на Университета отправи министърът на образованието и науката Красимир Вълчев, ректорът на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. д-р Георги Вълчев и президентът Георги Първанов.

Поздравителен адрес беше изпратен от президента на Република България Румен Радев. В обръщението му към преподавателите в ЛТУ и неговите възпитаници се казва: „Лесотехническият университет с право се нарежда сред водещите висши училища у нас, като доказва и затвърждава десетилетия наред своята ключова роля не само в подготовката на специалисти, но и в развитието на приложната наука. Университетът създава плодотворна среда за иновации и развитие на политики в областта на горското стопанство, екологията и ландшафтната архитектура... Във време на глобални климатични предизвикателства и растящ натиск върху природните системи знанията, опитът и професионализъмът, които притежавате, са по-необходими от всякога“.

Поздравителни адреси по повод годишнината се получиха също от министър-председателя Росен Желязков, от Министерството на земеделието и храните, Министерството на регионалното развитие

и благоустройството, Министерството на туризма, Изпълнителната агенция по горите, Института за гората – БАН, Съюза на лесовъдите в България, Асоциация „Общински гори“ и други институции и браншови организации.

По време на тържеството с „Почетен знак на Лесотехническият университет“ за особени заслуги в развитието на висшето образование и науката в Република България и по повод 100-годишния юбилей на ЛТУ бяха удостоени министърът на образованието и науката Красимир Вълчев и Софийският университет „Св. Климент Охридски“ в лицето

на неговия ректор проф. д-р Георги Вълчев. Министър Красимир Вълчев, от своя страна, връчи на ректора доц. д-р Христо Михайлов Почетен плакет на Министерството на образованието и науката с думите: „Споделям емоцията на празника и отчитам колко голямо е значението на висшето лесовъдско образование за създаването и опазването на красивите български гори. Поклон пред учените и преподавателите, които са създали и утвърдили лесотехническото образование в България. Лесотехническият университет е с история, традиции, но и с поглед в бъдеще-

Иван Явричев – директор на ДЛС „Искър“ (1974 – 2014) и инж. Васил Василев – председател на НЛРС – СЛРБ. За своя принос в обучението и практическата подготовка на възпитаниците на ЛТУ с отличито бяха удостоени д-р инж. Димитър Вълков – директор на УОГС „Петрохан“ – с. Бързия (1990 – 2012), и настоящият директор инж. Николай Пенчев, инж. Илия Зиврипанов – директор на УОГС „Георги Аврамов“ – с. Юндола (1995 – 2012), и настоящият директор инж. Велич-

то. България и българските гори имат нужда от вас!“.

С юбилеен плакет на Лесотехническият университет „100 години висше лесовъдско образование в България“ бяха отличени личности със значим принос за развитието на висшето лесовъдско образование у нас и за утвърждаването на Факултет „Горско стопанство“ като водещ образователен и научен център. Сред тях са ректори на Лесотехническият университет – проф. д.н. Нино Нинов (2003 –

2011), проф. д-р Веселин Брезин (2011 – 2016), акад. Иван Илиев (2016 – 2024), декани на Факултет „Горско стопанство“ – доц. д-р Кирил Любенов (1995 – 2003), проф. д-р Стефан Юруков (2003 – 2005), проф. д-р Милко Милев (2005 – 2016), проф. д-р Мариус Димитров (2016 – 2024) и проф. д.н. Димитър Павлов – зам.-декан (1989 – 1994). Юбилеен плакет беше връчен на д-р инж. Меглена Плугчиева, инж. Стоян Тошев – зам.-министър на земеделието и храните (сн. 3), инж.

ко Драганов.

Празничната програма включваше музикални изпълнения на Фолклорния състав към Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ под диригентството на главния художествен ръководител Ваня Монева (сн. 4). Присъстващите се насладиха на класическите изпълнения на актьорите от Софийската опера и балет (сн. 5).

Женя СТОИЛОВА
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

Слово на декана на Факултет „Горско стопанство“ доц. д-р Стоян Стоянов по повод 100-годишнината на висшето лесовъдско образование в България

Поглед в юбилейната история

Преди 100 години, на 28 януари 1925 г., Академичният съвет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ взема решение за откриване на Лесовъден отдел към Агрономическия факултет, с което се слага началото на висшето лесовъдско образование в България.

Факултет „Горско стопанство“ има с какво да се гордее. С първите професори, създали онова поколение млади лесовъди, които възстановиха горското богатство на България, с хилядите възпитаници, които са допринесли за опазването на гората, с лесовъдите, които и днес защитават достойно името на лесовъдската професия, носят с чест своето призвание в служба на българската гора и я опазват за бъдещите поколения. Днес гората на България е такава, каквато я познаваме, именно заради труда и неуморната служба на поколения български лесовъди, получили своето образование в Лесотехническия университет.

Лесовъдството възниква като наука в Европа, а по-късно и в България като следствие от индустриализацията, изсичането на горите, обезлесяването, ерозията и пороите. Необходимостта от залесяване, борба с пороите и природните бедствия, настъпили през последните няколко столетия, е била осъзната от българското общество и първите лесовъди са имали благородната кауза да създават нови гори.

В наши дни лесовъдството има за цел опазване и естествено възпроизводство на горите, опазване на биологичното разнообразие, на старите гори, съхраняване на техните екологични, средообразуващи, водноохранни и рекреационни функции. Горите на България днес са изправени пред много предизвикателства – климатични промени, продължителни засушавания, екстремни метеорологични явления, порои, природни бедствия, незапомнени горски пожари, съхнене на част от иглолистните гори, създадени в миналото. Част от тях са значими в световен мащаб. С тези предизвикателства днес трябва да се справят лесовъдите. Необходими са съвременен образователен, отговарящо на модерните тенденции, иновации и правилен научен подход.

Горското богатство на България е неосъмнено от гледна точка на екологичните

функции на горите, техния видов състав и съхранено биологично разнообразие. Ние сме сред водещите страни в Европа по биоразнообразие на горските екосистеми. У нас е най-висок процентът на старите гори, а много голяма част от тях попадат в зоните от европейската екологична мрежа „Натура 2000“. Горските територии в страната са 4.18 млн. ха, или 37 %, и това е заслуга на възпитаниците на нашия факултет.

Не е било така обаче преди 100 години. Ако обърнем поглед назад в миналото, ще видим една съвсем различна картина. В края на XIX и началото на XX век в България състоянието на планините и горите е печално. От нашите „вековни и непроходими“ средновековни гори почти няма спомен, останали са само словесните описания на пътешествениците. Намираме съвременни потвърждения за това минало величие в останалите величествени, мъчяливи гори като Туловска, Марашка, Юлиевска кория.

По данни на Феликс Вожли, публикувани в „Укрепяване на пороищата и залесяване“ (1911, с. 68 – 79), за първите 11 години от началото на XX век са регистрирани 168 наводнения на реките Марица, Янтра, Искър и Тунджа с 84 човешки жертви и щети за над 1 млрд. лева. Това са страховити порои, които отнасят плодородни земи, оголват планинските склонове и дори вземат човешки жертви. От 1900 до 1926 г. площта на горите в България е намаляла от 3 на 2 млн. ха, което е едва 19 % от общата площ на страната.

С принос за започване на противоерозионните залесявания у нас са български лесовъди, получили образование в Германия, Франция, Австрия, Чехия, Русия и Хърватия. Стефан Дончев е първият българин с висше лесовъдско образование, учил в Хърватия и Пруссия. Стоян Брънчев, завършил лесовъдство в Мюнхен, е първият наш лесовъд, заел висока държавна служба и признат за пионер на българското лесовъдство. От 1871 до 1889 г. първите българи са завършили лесовъдското си образование в Хърватия. Други се обучават в Чехия, Германия и Франция.

В края на XIX век обаче България почти няма специалисти с лесовъдско образо-

вание. За борба с пороите са привлечени чужди специалисти. Чешкият лесовъд Юлиус Милде (1861 – 1942) започва работа в София като помощник-инспектор през 1890 година. Той работи по създаването на Борисовата градина и залесяванията над Княжево, става първи директор на горското училище в Боровец и устройва първия държавен горски разсадник в Белово. През 1905 г. в България е изпратен лесовъдът Феликс Вожли – със солидно образование от Горската академия в Нанси и богат опит във Френските Алпи. Така в Казанлък се създава първото Бюро по укрепяване на пороищата и залесяване. Наред с тази мащабна дейност Вожли има и своята образователна мисия. Оставя ни „едно ръководство с всички модерни френски, германски и австрийски методи, употребявани за заглушаване на пороите и за залесяване в планините“. С негово съдействие през есента на 1905 г. във Франция са изпратени млади момчета, за да се върнат подготвени в родината. Сред тях са Тодор Димитров – първият хабилитиран преподавател (доцент) по лесовъдство в Софийския университет, Георги Кюркчиев, Константин Христов, Борис Мишайков, Димитър Григоров, Григор Календеров и Петър Манджуков.

Началото на средното лесовъдско образование е поставено през 1919 г. в Средното техническо училище в София. През 1922 г. завършва първият випуск – общо 7 ученици. Възпитаници на това училище са бъдещите доценти и професори Тодор Димитров, Димитър Стефанов, Асен Биолчев, Стоичко Христов, Иван Добринов, Димитър Велков, Михаил Петров. Така се поставят основите на лесовъдското образование. Идеята за университетско лесовъдско образование в България възниква със завръщането на дипломираните в чужбина лесовъди и назначаването им на служба в горите. Необходимостта от обучение на лесовъди в България, на български език, с отчитане на особеностите на нашите гори и природни условия, става все по-осезаема. Приетите закони за горите в периода 1883 – 1922 г. също са предпоставка за осъществяването на тази идея. Известни лесовъди като Константин Байкушев, Стоян Брънчев, Грозьо Грозев, Цанко Дон-

чев и други повдигат въпроса в пресата. Постига се широка обществена подкрепа от юристи, учители, учени и държавници. През 1915 г. е създадена комисия, която проучва въпроса за откриване на лесовъден факултет, но не се стига до положителен резултат. Дружеството на лесовъдите, Министерството на земеделието и държавните имоти, радетели на гората продължават да поддържат откриването на лесовъдска специалност в Университета. През 1923 г. в Агрономическия факултет на Софийския университет се поставят основите на академичното лесовъдско образование, като се основава катедра „Частно лесовъдство“. Първ неин ръководител става доц. Тодор Димитров, станал по-късно професор, който се счита за основоположник на висшето ни лесовъдско образование.

За начало на висшето лесовъдско образование в България се приема датата 28 януари 1925 г., когато с решение на Академичния съвет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ се открива Лесовъден отдел към Агрономическия факултет. За това паметно събитие проф. Янаки Моллов казва: „Годината 1925 ще остане паметна и ще бъде записана със златни букви в историята на българското горско дело, защото събития с такава капитална важност рядко се случват в историята на народите“.

На конкурса за редовни студенти за първия випуск се явяват 50 кандидати, от които са приети 20. В първите две години учебните занятия се провеждат в аудиториите и лабораториите на Физико-математическия факултет и в помещението на Духовната семинария. Използвани са и частни къщи близо до двата Факултета. От 1928 г. Агрономо-лесовъдният факултет се премества в нова сграда, където днес се помещава Биологическият факултет.

Значима роля за финансовото подпомагане на висшето лесовъдско образование има проф. Янаки Моллов – първи декан на Агрономическия факултет и министър на земеделието и държавните имоти. С негово съдействие се осигуряват бюджетни средства за материална база, учебни пособия и преподаватели за Лесовъдния отдел. В края на 1925 г. за обучението на студентите от Лесовъдния отдел са предоставени държавните гори „Гешова планина“ (сега УОГС „Г. Ст. Аврамов“ – с. Юндола) в иглолистната зона, на границата между Рила и Родопи, и „Петрохански проход“ (сега УОГС „Петрохан“ – с. Бързия) в Стара планина, с букови гори.

Знаково е завършването на първия випуск лесовъди от 10 души през 1929

година.

Още преди създаването на Лесовъдния отдел през 1923 г. е основана първата катедра „Частно лесовъдство“ с ръководител доц. Тодор Димитров, която е основополагащото звено за развитието и дейността на целия Лесовъден отдел. През 1931 г. той става професор, а през 1935 – 1936 г. е декан на Агрономо-лесовъдния факултет. През 1928 г. за доцент в катедра „Частно лесовъдство“ е избран доц. Борис Стефанов. Последователно се създават катедрите „Лесоустройство с горска таксация“ с ръководител доц. Темелко Иванчев, „Лесоползване с горска технология“, за ръководител на която е назначен доц. Васил Стоянов, „Общо лесовъдство“ с ръководител доц. Методи Русков. Дисциплината „Общо лесовъдство“ в началото се преподава от Тома Захариев до 1928 година. Младият асистент Методи Русков, завършил лесовъдство във Виена, става негов наследник в преподаването на дисциплината в Университета. През 1931 г. се хабилитира за редовен доцент в новосъздадената през същата година катедра.

Първият доктор по лесовъдство е проф. Асен Биолчев, който защитава своя докторат на 28.06.1936 г. в Аулата на Агрономо-лесовъдния факултет.

За първ път през учебната 1944 – 1945 г. за студенти по лесовъдство са приети жени.

Следват години на превратности, политически промени, реформи. Съществуването на Лесовъдния отдел към Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет продължава до 1945 г., когато се открива нов Държавен университет в Пловдив с два факултета – Агрономо-лесовъден и Медицински. Скоро след това възниква идеята за създаване на единен център за подготовка на лесовъдни кадри, като се обединяват двата лесовъдни отдела на Агрономо-лесовъдните факултети в Софийския и Пловдивския университет. Със Закона за висшето образование от 1947 г. се създава самостоятелен Лесовъден факултет към Софийския университет, който просъществува само една година. На 30.09.1948 г. с указ на Президиума на Великото народно събрание се постановява отделянето от Университета на Агрономическия, Лесовъдния, Ветеринарно-медицинския и Зоотехническият факултет, на основата на които се създава ново висше учебно заведение – Селскостопанска академия, със седалище в София. Още на следващата година Лесовъдният факултет, който дотогава е главно с биологическа насоченост, се обособява като Лесотехнически факултет с два отдела – Горскостопански и Горскопромишлен.

В същата година, 1949, са създадени катедрите „Дендрология с анатомия на дървото“ с първ ръководител акад. Борис Стефанов и „Ловно стопанство“ с ръководител проф. Методи Русков.

Две години по-късно, през 1951 г., се извършва поредното преустройство на Лесотехническият факултет към Селскостопанската академия. Към съществуващите два отдела се откриват още два, с които отделите стават четири – Горскостопански, Горскопромишлен, Експлоатационно-транспортен и Зелено градско строителство. С този акт се полагат основите за създаването на самостоятелно висше учебно заведение за подготовка на кадри в областта на горското стопанство, горската промишленост и озеленяването на населените места. От създаването на Лесовъдния факултет към Университета през 1947 г. до обособяването на Висшия лесотехнически институт (ВЛТИ) като самостоятелно висше учебно заведение през 1953 г. декани на Факултета са били акад. Борис Стефанов (1947 – 1948), проф. Петко Петков (1948 – 1951), доц. Цветко Христов (1951) и проф. Михаил Венедиков (1952 – 1953).

С Указ на Президиума на Народното събрание от 1953 г. се закрива Селскостопанската академия и на нейно място се създават три самостоятелни висши училища, едно от които е Висшият лесотехнически институт. Специалността „Лесовъдство“ се преименува в „Горско стопанство“. На ВЛТИ се предоставя сегашната основна сграда в кв. „Дървеница“. Там от есента на 1955 г. по идея на акад. Борис Стефанов започва създаването на учебен парк и ботаническа градина. Със създаването на ВЛТИ се поставя началото на комплексното целенасочено развитие на лесотехническото образование, което обхваща подготовката на специалисти за създаване и стопанисване на горите и зелените системи на селищата, дърводобива и механичната обработка на дървесината.

След близо 20-годишно съществуване във ВЛТИ се изграждат четири основни и уникални за България специалности: „Горско стопанство“, „Озеленяване“, „Механична технология на дървесината“ и „Механизация на горското стопанство и горската промишленост“. През 1974 г. се обособяват два факултета – „Горско стопанство и озеленяване“ и „Горска промишленост“. През 1977 г. към Факултет „Горско стопанство и озеленяване“ е създадена най-старата в България студентска неправителствена природозащитна организация – Студентски клуб по опазване на природната среда.

На 21 юли 1995 г. Народното събрание на Република България взема решение

да преобразува ВЛТИ и утвърждава наименованието Лесотехнически университет. Значителна заслуга за създаването на ЛТУ има ректорът проф. д.н. Димитър Коларов. По негово време е построена новата студентска база в УОГС „Юндола“ и новият Учебно-лабораторен корпус на Университета. Тогава са обособени шест факултета – „Горско стопанство“, „Горска промишленост“, „Екология и ландшафтна архитектура“, „Ветеринарна медицина“, „Агрономически факултет“ и „Стопанско управление“. Днес факултетите са пет. От 1997 г. се въвежда обучение в три степени – „бакалавър“, „магистър“ и „доктор“. В магистърската степен са обособени три специализации, равностойни на три отделни магистърски програми – „Стопанисване на горите“, „Лесоползване и икономика на горското стопанство“ и „Ловно и рибно стопанство“.

От 1953 г. до днес ректори на Лесотехническия университет са били акад. Борис Стефанов (1953 – 1957), проф. Димитър Стефанов (1957 – 1960), проф. Асен Биолчев (1960 – 1966), проф. Стоичко Христов (1966 – 1968), проф. Христо Сираков (1968 – 1972), проф. Александър Илиев (1972 – 1979), проф. Тачо Илиев (1979 – 1984), проф. Никола Ботев (1984 – 1989), проф. Виктор Донов (1989 – 1991), проф. Андрей Райчев (1991 – 1994), проф. д.н. Димитър Коларов (1994 – 2003), проф. д.н. Нино Нинов (2003 – 2011), проф. д-р Веселин Брезин (2011 – 2016), проф. д.н. Иван Илиев (2016 – 2024), доц. Христо Михайлов (2024 – до днес).

От 1974 г. до днес за декани на Факултет „Горско стопанство“ са били избирани проф. Иван Добринов (1974 – 1979), проф. Христо Сираков (1979 – 1983), проф. Георги Ганчев Георгиев (1983 – 1986), проф. Нино Нинов (1986 – 1988), доц. Величко Гагов (1988 – 1993), проф. Димитър Коларов (1993 – 1994), проф. Йордан Кулелиев (1994), проф. Иван Йовков (1995), доц. Кирил Любенов (1995 – 2003), проф. Стефан Юруков (2003 – 2005), проф. Милко Милев (2005 – 2016) и проф. Мариус Димитров (2016 – 2024).

Факултет „Горско стопанство“ е пряк приемник на Лесовъдния отдел при Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет, основан през 1925 година. Днес във Факултета се обучават студенти по две бакалавърски, три магистърски и осем докторски програми.

Обучението на студентите във ФГС се осъществява от пет катедри: „Лесовъдство“, „Лесоустройство и управление“, „Дендрология“, „Ловно стопанство“ и „Технологии и механизация в горското

стопанство“. В момента във Факултета на основен трудов договор са 47 преподаватели, от които 27 са хабилитирани, а 44 притежават научна степен „доктор“ или „доктор на науките“. В обучението по специалност „Горско стопанство“ участват още над 60 преподаватели от други факултети на ЛТУ. Голяма част от преподавателите и докторантите работят по международни програми, членуват в европейски и световни организации и поддържат научни контакти със свои колеги от много европейски страни, както и със САЩ, Канада, Япония. Наши учени публикуват своите изследвания в най-престижните научни списания и са уважавани от своите колеги в Европа и света.

Значим е научният потенциал на Факултет „Горско стопанство“. Сред преподавателите, работили във Факултета от създаването му до днес, има четирима академици, двама член-кореспонденти на БАН, огромен брой изтъкнати и ерудирани български учени със значителен принос в лесовъдската наука и международно признание. Значима е обществената и професионалната активност на преподавателите от Факултета. През годините преподаватели от Факултет „Горско стопанство“ са заемали важни държавни и обществени постове. Сред академичния състав на Факултета има министри, зам.-министри, ръководители на горското ведомство, ръководители на агенции, председатели и зам.-председатели на Националната ловна организация. През 1981 г. България става домакин на най-голямото и до днес Световно ловно изложение, а председател на Комисията по оценка на ловни трофеи към СІС е проф. Никола Ботев. Той е и президент на Международния съюз на специалистите по биология на дивеча (IUGB) през 1995 г., когато в София се провежда XXII конгрес на тази престижна научна организация.

Преподаватели и учени от Факултета работят по значими международни и национални научни и научно-приложни проекти. За последната година работим по 5 международни, 9 национални и 10 вътрешни научни проекта.

Факултетът има свое научно списание *Forestry Ideas*, което е индексирано в SCOPUS и е със SCImago Journal Rank.

Двете ни учебно-опитни горски стопанства, обособени в иглолистната и широколистната зона, са модерна научна и образователна среда. В тях са създадени десетки пробни площи, осъществяват се научни проекти, разполагат с екологичен и хидрологичен стационар, бази за интензивно стопанисване на дивеч, плантации, цехове, добре оборудвана база за студенти, спортни площадки, зони за

рекреация и отход, конферентни и учебни зали. Освен че участват активно в образователния процес на студентите, те са бази за научна и изследователска работа, а нашата амбиция е да ги превърнем в модел и еталон за провеждане на модерно горско и ловно стопанство.

Уважаеми колеги, днес обръщаме поглед в миналото и отдаваме почит към първостроителите на висшето лесовъдско образование и с признателност си спомняме за техния пример за висок професионализъм, всеотдайност и академична етика. За нас и идните поколения те са достоен пример, който винаги трябва да помним.

Честваем 100 години висше лесовъдско образование в България, но това не е празник само на Факултет „Горско стопанство“, в който се изучава лесовъдство. Това е празник на Лесотехническия университет, който води началото си от малкия лесовъден отдел с една специалност. Това е празник на всички нас. От този Факултет произлизат Факултетите „Горска промишленост“ и „Екология и ландшафтна архитектура“. С Агрономическия и Ветеринарния ни факултет ни свързва обща история, следваща историята на Агрономо-лесовъдния факултет. Били сме разделяни във времето и сега отново сме заедно. Ще цитирам отново проф. Янаки Моллов, който при връчването на дипломите през 1929 г. на първия випуск лесовъди в словото си казва: „...нашето общество не може да върви към прогрес без агрономи, ветеринарни лекари и лесовъди... това са трите лоста на нашата стопанска култура...“.

Факултетът и студентите по горско стопанство разполагат с богатата материална база на ЛТУ. Изградени са специализирани лаборатории към всяка от катедрите. Гордост е ловната сбирка, която по брой експонати е ненадмината в сравнение с други образователни структури в Европа. За качеството на обучението и изследователската работа допринасят Ботаническата градина с над 750 вида, библиотеката с над 100 000 тома, над 27 000 периодични издания, издателската къща, подпомагаща издването на учебници.

Но най-голямото ни богатство са нашите студенти. Скъпи студенти, носете с чест призиванието на лесовъда, бъдете достойни продължители на делото на онези будни младежи от черно-белите фотографии, които поставиха началото, създадоха и опазиха горите на България. Обичайте гората, съхранете я такава, каквато са я описали нашите писатели и поети, за идните поколения! Честит юбилей!

Учени и експерти обсъдиха проблемите и иновационните подходи пред управлението на горите

Международната научна конференция CENFORKNOW 2025, посветена на 100-годишнината на висшето лесовъдско образование в България, се проведе на 8 – 9 май в парк-хотел „Москва“ в София (сн. 1). Мотото на форума, организиран от Лесотехническият университет, е „100 години знание за гората – образование, иновации, предизвикателства“. Събитието се проведе под патронажа на министъра на образованието и науката Красимир Вълчев.

На откриването присъстваха акад. проф. Николай Витанов – зам.-министър на образованието и науката, доц. д-р Христо Михайлов – ректор на Лесотехническият университет, доц. д-р Стоян Стоянов – декан на Факултет „Горско стопанство“, и доц. д-р Момчил Панайотов – зам.-декан на ФГС, които приветстваха присъстващите на научния форум. Акад. проф. Николай Витанов прочете поздравителен адрес от името на министъра на образованието и науката Красимир Вълчев. По думите на министъра лесовъдското образование трябва да бъде адаптивно и ориентирано към бъдещето, за да може да отговори на постоянно променящите се условия и предизвикателства пред

горския сектор днес, а обсъждането на иновационните подходи в образованието и науката дава шанс на следващите поколения лесовъди да се подготвят за предизвикателствата, които ще стоят пред тях.

В приветственото си слово доц. д-р Христо Михайлов подчерта: „Този форум е посветен на проблемите и предизвикателствата в горите на България, Европа, по света. Проблемите на горите не са локални. Към тях трябва да подходим системно, в екип, да даваме гласност. Формати като днешната юбилейна научна конференция са трамплин за решаването на редица от проблемите на горските екосистеми. Чрез тези форуми обменяме идеи, научни резултати, създаваме екипи, приятелства. Ролята на събития като това е да изведем на преден план трудностите, целите, методите, но най-вече да използваме изводите и резултатите, до които стигаме, в обучението на всички наши студенти“ (сн. 2). Към присъстващите в залата се обърна и доц. д-р Стоян Стоянов: „Действително днес сме изправени пред огромни предизвикателства, които не сме срещали досега в лесовъдската наука – промени в климата,

засушавания, покачващи се температури, незапомнени горски пожари, големи интензивни валежи, загуба на стари гори, на ценни, редки и застрашени видове растения и животни. Нашата лесовъдска намеса е изключително важна и решаваща, но решенията, които вземаме днес, ще доведат до резултати в по-далечно бъдеще“.

CENFORKNOW е международна платформа за обединяване на знания, научни изследвания и иновации с цел отговорно и устойчиво бъдеще за горите в България и по света. В тазгодишното издание на конференцията участваха учени, експерти, практики от 13 европейски държави, които в рамките на два дена представиха 115 научни доклада с 431 съавтори от 33 институции по актуални теми, свързани с горите и устойчивото им стопанисване и управление, с горските системи и дивата природа (сн. 3).

По време на научния форум бяха изнесени 3 пленарни доклада. Проф. Цветан Златанов от Института за биоразнообразие и екосистемни изследвания към БАН изнесе доклад на тема „Разпространение и структурно разнообразие на вековните гори в България“. Той изтъкна, че

България е една от водещите страни в Европа по опазване и площ на гори във фаза на старост и обърна внимание на част от предизвикателствата и проблемите в това отношение. Д-р Михаела Тейх от Австрийския изследователски център за горите (BFW) изнесе доклад „Горите със защитна роля срещу лавини – какво знаем и накъде отиваме“. Тя подчерта изключителната роля на горите за опазване на човешкия живот, важни инфраструктурни обекти и жилищни постройки, както и нарастващите проблеми във връзка с климатичните промени. Д-р Джамал Амишев от Университета в Лейкхед, Канада, изнесе доклад за съвременното състояние на механизацията на дърводобива с акцент върху усвояването на дървесината на стръмни терени. Той подчерта значението на внимателното планиране на операциите, което изисква много сериозна подготовка на специалистите. По неговите думи при правилен подбор на механизацията и добро планиране може да се намали значително рискът от инциденти с горски работници и да се повиши ефективността на дейностите. Същевременно презентацията му предизвика редица въпроси за подходящите лесовъдски системи особено в контекста на традициите за по-екстензивно и природосъобразно стопанисване в България. Представени бяха реди-

ца презентации, посветени на климатичните промени, биоразнообразието и възстановяването на екосистеми, планинското земеделие, изучаването и стопанисването на дивеча, както и иновации в горското управление.

Една от темите, засегната в няколко доклада, беше за горските пожари и нарастващия риск от тях. Представени бяха иновативни подходи за планиране на дейностите на ландшафтно ниво чрез мулти-критерийни анализи, резултати от изследване на възобновителните процеси след пожари, използването на дистанционни методи за проучване на засегнати територии. Впечатление направиха и докладите на д-р Петя Николова (WSL – Швейцария) и Гюнтер Брьонер (Umweltdata) за използване на съвременни методи и апаратура за детайлно проучване на структурата на горите, включително чрез въздушно и наземно лазерно сканиране. Лекторите подчертаха, че се подобрява достъпността на това оборудване и значително е спаднала цената на подобни заснемания, което ги прави оперативно използ-

ваеми за редица цели в горите. Особено подходящи са за детайлен периодичен мониторинг, проучване на процеси в практически труднодостъпни по земя терени, получаване на достоверна информация за биомаса и други. Участниците и гостите на конференцията имаха възможност и за дискусии по различни теми и създаване на контакти.

Като съпътстващо събитие част от гостите посетиха Природен парк „Рилски манастир“, където директорът инж. Димитър Григоров ги запозна със спецификите на управлението на защитената територия, която съвместява интересите за опазване на богатото биоразнообразие, голяма църковна собственост и частни терени.

Доц. д-р Момчил ПАНАЙОТОВ
Борислав БЕЛДЕВ
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

Гората е в сърцето ми

На официалното честване на юбилейната Седмица на гората
с отличието „Лесовъд на годината“ за 2024 г.
бе удостоен инж. Иван Ризов – зам.-директор на ДГС – Катунци.

По традиция искахме да го представим в списанието, но вместо в Горското стопанство в Катунци, се срещнахме с него в ДГС – Струмяни, където отскоро изпълняваше длъжността директор. Но не като награда, а като необходимо усилие да помогне на колегите си, чиито директор в момента е в дълъг болничен, приема инж. Ризов временното преместване. И на шега казва, че Катунци е най-южното стопанство, така че всяка крачка на север е повишение. А откъде тръгва житейският му и трудов път – пак от южните краища на родината ни. Роден е на 10 май 1988 г. в гр. Сандански. Трето поколение лесовъд, той си спомня летата в село Плоски, в полите на Пирин, когато придружава дядо си в горската работа. Неслучайно точно дядо му, чието име и професия е наследил, е човекът, който с гордост присъства на церемонията по връчването на отличието „Лесовъд на годината“ в първия ден от Седмичата на гората.

Младият Иван се увлича не само от гората, но и от компютърната техника – наглед несъвместими и толкова различни интереси. Завършва Професионалната техническа гимназия в гр. Сандански и пак се колебае по кой път да тръгне, но сърцето му избира семейната традиция и започва следването си в специалност „Горско стопанство“ на Лесотехническия университет, където се дипломира като магистър по горско стопанство през 2015 г., със специализация „Лесоползване и икономика на горското стопанство“.

През 2020 г. завършва и магистратура по управление на околната среда в специалност „Биомениджмънт и устойчиво развитие“ на Биологическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. В момента е докторант в научна секция „Горска екология“ в Института за гората при Българ-

ската академия на науките с тема на дисертационния труд „Оценка на щети след горски пожари и влияние върху почвеното здраве“.

Първата му среща с горски пожар е още като дете, над селото, където отива заедно с дядо си. Темата за пожарите някак става една от основните в професионалния му път още когато работи в Национален парк „Пирин“, където започва като специалист „Биоразнообразие“ през 2012 година. По това време за първи път участва в гасенето на горски пожар в Бистришко бранище на Витоша и инвентаризацията на засегнатите площи след това. Следват пожар над Рилския манастир, в резерват „Ибър“ над Костенец. Пожарите остават централна тема и в трудовия му делник в ДГС – Катунци, където постъпва през август 2015 г. като лесничей, впоследствие – старши лесничей, от 2020 г. е зам.-директор, през 2022 – 2023 г. е директор, а след това и до момента отново е зам.-директор, сега в неплатен отпуск заради поемането на задълженията в Струмяни.

Натрупал опит с огъня, инж. Ризов преминава и курс за овладяване на горските пожари в Центъра за професионално обучение към РД ПБЗН – Монтана, откъдето получава диплома за професионална квалификация миналата пролет. Интересува се от причините за възникването на пожарите и възможните мерки за предотвратяването им, но никога не се втурва безразсъдно и преценява възможностите да бъде максимално полезен без риск за човешкия живот. Видял отблизо опустошителната сила на пожара, инж. Ризов апелира за повишено внимание при боравене с огън в гората и в близост до горските територии. Никога няма да забрави трагичния 4 август 2021 г., когато огнената стихия поглъща двама колеги над село Петрово. Спомня си ясно и 26 юли миналото лято – денят, в който от гръцка територия пожарът прехвърля билото на планината Славянка и преминава на българска. Борбата продължава повече от месец, в който за него и колегите му няма почивен ден. На

терен са от 5 сутринта до късните вечерни часове, прибират се само за по няколко часа сън. Освен че работи наравно с останалите, има задачата да разпределя хората по фронтовете на пожара. И именно заради усилията, които полага за ограничаването и потушаването на огъня на територията на ДГС – Катунци, в планината Славянка през миналото лято, получава високото лесовъдско отличие и признание от колегите си.

Това ни споделя и директорът на ДГС – Катунци, инж. Пламен Поюков, който го номинира за приза „Лесовъд на годината“ за всеотдайната му работа: „Първи в гасенето на горските пожари се включват горските служители и те са последните, които си тръгват. В потушаването на големия горски пожар, който възникна миналата година на територията на ДГС – Катунци, всички горски служители на Стопанството и стотици служители на други териториални поделения на ЮЗДП взеха активно участие, а ръководител на специализираната група за гасене при ДГС – Катунци, и координатор на групите от останалите поделения беше инж. Иван Ризов. Той беше на границата ни с Гърция в продължение на седмици до пълното овладяване на пожара в планината Славянка. За положените усилия и самоотверженост беше награден от тогавашния министър на вътрешните работи Калин Стоянов. Инж. Иван Ризов вече почти 10 години работи в Държавно горско стопанство – Катунци, като за този период е преминал през цялата йерархична структура на Стопанството. При изпълнение на служебните си задължения винаги е подходил с отговорност, мотивация и всеотдайност. Той е безупречен като професионалист“ – казва инж. Поюков и добавя още добри думи. Споделя, че работи с хъс, мисъл и сърце, че продължават да коментират заедно проблеми и текущи дейности. Макар и в друго стопанство в момента, инж. Ризов не спира да помага и да се интересува от работата в Катунци.

В това се уверяваме и лично, когато тръгваме по следите на миналогодишния огън, обхващал общо 8200 дка, от които около 2700 дка са в държавния горски фонд, а останалите са в резервата „Алиботуш“ и поземлен фонд. За щастие,

в по-голямата част от засегнатите територии пожарът е бил низов и не се очакват трайни негативни последици за екосистемата, обяснява ни инж. Ризов (сн. 1). На места е започнало нападение от вредители, което се проследява от Лесозащитна станция – София. Но като цяло зеленината се завръща по склоновете на Славянка (сн. 2).

Още едно пожарище ще посетим в този ден – на територията на ДГС – Струмяни. Едва започнал

работа, инж. Ризов се сблъсква с последиците от миналогодишния пожар, който е бил върхов и далеч по-опустошителен. Пламва малко след този в ДГС – Катунци, и дори част от пожарните екипи се пренасочват натам. Тук горят 18 000 дка, като над 7500 дка е горската площ, а 26 000 м³ е увреденият дървостой при 1000 дка върхов и над 6500 дка низов пожар. През есента в обхванатата от върхов пожар гора е изведена сеч, извършена е почвопод-

готовка и част от терените вече са залесени тази пролет. Не е красива гледката в местността Скалето, в землището на с. Микрево, в Малешевска планина, където на мястото на зелените склонове днес чернеят оголени терени, но съзидателната работа на лесовъда да възстанови гората не спира заедно с жаждата на

природата да се възобновява (сн. 3).

Питаме инж. Ризов за другите му професионални интереси. „Основният ми научен интерес е свързан с екосистемните услуги – споделя той. – Те не са застъпени в ежедневната работа на лесовъдите, но за мен са интересна тема. От чисто лесовъдските дейности в Катунци трябва да спомена превръщането на издънковите дъбови гори в семенни. Резултатите, където се работи усилено, се виждат, но превръщането изисква много труд и огромна инвестиция. В нашия район се наблюдава влиянието на изменението на климата в иглолистните култури на нетипични месторастения в ниския пояс, състоянието им се влошава, сред тях под склопа се развива местна растителност основно от зимен,

космат дъб, мъждрян и габър, но качеството ѝ не е добро и там също ще се изисква голяма инвестиция за възстановяването на тези месторастения в естествения им вид“.

А на въпроса дали някога е съжалявал за избора си на тази нелека професия, отговаря, че действително трябва работата да ти е по сърце, за да устояваш на трудностите. И отправя послание към своите колеги лесовъди да отстояват професионализма и лесовъдските ценности въпреки изпитанията на времето. Така го описват и колегите му – като отличен специалист, който се стреми към непрекъснато усъвършенстване, подтикван от любовта си към природата.

И всички са убедени, че наградата му е заслужена, защото зад нея стоят отговорността, професионализъмът и всеотдайността, които инж. Ризов доказва всеки ден с работата си.

Мислим си, че е хубаво да се опощават работещите млади хора. А какво мисли инж. Ризов – своята награда вижда в оцелелите и възстановяващи се екосистеми по склоновете на Славянка, където на мястото на миналогодишните овъглени и обгорели дървета започва да се раззеленява и надеждата, че тръгва естествено възобновяване, е жива като зелена фиданка.

Юлия СЪБЧЕВА
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

Иновативни технологии срещу горските пожари – проектът FIRE-RES в действие

Форумът „Дни на иновации за опазване на природата от пожари“ бе открит на 24 април пред Музея на розата в Казанлък. Двудневното събитие се организира от Лесотехническият университет и Община Казанлък по международния проект FIRE-RES по програма „Хоризонт 2020“ в партньорство с Изпълнителната агенция по горите, НС „Пожарна безопасност и защита на населението“ и Югоизточното държавно предприятие – Сливен.

На официалното откриване, започнало с приветствените думи на кмета на Община Казанлък Галина Стоянова, присъстваха министърът на вътрешните работи Даниел Митов, зам.-министърът на земеделието и храните инж. Стоян Тошев (сн. 1), изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по горите Асен Марков, директорът на ГД ПБЗН гл. комисар Александър Джартов, ректорът на Лесотехническият университет доц. д-р Христо Михайлов, преподаватели от Университета, директори на държавни горски предприятия, горски и ловни стопанства.

Проектът FIRE-RES се координира от Forest Science and Technology Centre of Catalonia в Испания. Консорциумът включва 35 партньори от 13 държави, сред които изследователски институции, пожарни служби, технологични компании, индустриални и граждански орга-

низации. България участва посредством Лесотехническият университет, като на 24 и 25 април проектът беше представен на територията на Държавните горски стопанства – Казанлък, Стара Загора и Мъглиж, и ДЛС „Мазалат“. Основната цел на проекта е да разработи и приложи иновативни технологии и социално-екологични икономически решения за повишаване на устойчивостта на европейските територии срещу екстремни горски пожари чрез превенция, подготовка и временно откриване на пожарите, както и да възстанови пострадали терени и да ги адаптира при евентуални бъдещи нарушения. На практика инструмент за експерименти на проекта са така наречените живи лаборатории, в които се прилагат, изпитват и демонстрират нови, иновационни подходи за интеграция на управлението на горските ландшафти.

След официалното откриване участниците се отправиха към първия демонстрационен обект – пожарът от 2024 г. в района на 7-и километър, до Стара Загора. Там се проведе дискусия на тема „Възстановяване на опожарени терени“. В припомнянето на историята на пожара и коментирането на причините за възникването му се включиха инж. Димчо Радев – директор на ЮИДП – Сливен, инж. Иван Чергеланов – директор на ДГС – Стара

Загора, които направиха характеристики на терена и спецификата на горските насаждения в конкретния район. Гл. комисар Стоян Колев – директор на РД ПБЗН – Стара Загора, разясни приоритетните действия на противопожарните екипи и начина на погасяване на пожара (сн. 2). Доц. д-р Симеон Богданов – ръководител на катедра „Лесовъдство“ в ЛТУ и преподавател по горско почвоведение, запозна присъстващите с процесите, случващи се в почвите по време на и след пожарите, загубата на хранителни вещества и промяната на почвените свойства, както и някои деградационни процеси, протичащи след такива нарушения. Бяха представе-

ни и сателитни данни, показващи развитието на пожара, климатичните условия в района, симулации и прогнозиране на пожари при сходни условия на средата. Дискусията беше завършена със залесяване на част от терена, в което се включиха участниците (сн. 3).

На следващите демонстрационни обекти, намиращи се на територията на ДЛС „Мазалат“ и Контролен пункт „Лешница“, участниците бяха приветствани от директора на Стопанството инж. Андон Кондузов (сн. 4). Колектив от преподаватели от ЛТУ описва състоянието на горите и горските територии в околността, като доц. д-р Невена Шулева от катедра „Агрономство“ запозна участниците с различните аспекти при провеждане на дейности в горските територии, отглеждането на горите и икономическата страна на въпроса. Акцент бе поставен върху откриването на пожарите и навременната реакция по тяхното локализиране чрез използването на съвременни технологии. Представители на компанията Ember Eye – системи за ранна детекция на запалвания в природата, демонстрираха иновативни детектори за ранно откриване на пожари и коментираха как чрез мрежа от датчици, разположени на ключови позиции на терена, може да се регистрират висока температура и пожар в рамките на по-малко от минута. Мрежата е в процес на разработка, но с помощта на датчици и приемник тя може да покрие значителна площ, която е определена по предварителни данни от анализи и статут на пожароопасност и горимост. До минута от регистрирането на възникнал пожар всеки горски служител получава известие на мобилното си устройство с координати и информация за локацията. Демонстрация на картиране на терен и горещи точки по време на пожар направи и Мелвин Сиебен – представител на компанията MEJOR Technologies. Чрез дрон с камера, използвайки софтуер и разработена платформа, той показа как може да се открие и локализира пожар или дим в горска територия (сн. 5). Системата работи със собствен сървър, към който могат да се включат в реално време много мобилни устройства и да наблюдават развитието на пожара. Разполага и с възможност за монтиране на допълнителни датчици, които да следят за микро-

климатичните процеси и вятъра и да прогнозират разпространението на пожара. По време на дискусиите за иновативните подходи за детекция и борба с пожарите бяха извършени демонстрационни дейности по превенция на пожари в горите. Беше показана и площ в периферията на гората, където чрез бензиномоторен верижен трион и храсторези са премахнати храстовата и подлесната растителност, спомагащи за прерастването на пожарите от низови във върхови. В миналото поради високата численост на селскостопански животни, отглеждани в покрайнините на населените места, захрастяване почти не се е наблюдавало.

Вторият ден от форума продължи с обобщение на проведените дискусии и с очертаване на предизвикателствата от доц. Георги Костов от ЛТУ и д-р Антони Тразобарес – ръководител на консорциума FIRE-RES. Състоя се обсъждане на тема „Иновации в управлението на горските пожари“, в което се включиха всички заинтересовани страни. Една от основните идеи на форума е чрез срещи, дискусии, обществено обсъждане и колективна работа с всички ангажирани по проблема с горските пожари страни да се изгради обща визия за стопанисването на горите с цел превенция и преустановяване на пожарите на ключови места в страната. Други важни цели са намаляване на броя на човешките жертви и щетите върху инфраструктурата и екосистемите, поне 50 % от защитените зони по европейската екологична мрежа „Натура 2000“ да бъдат устойчиви на пожари след правилните лесо-въдски намеси, намаляване наполовина на броя на горските пожари и други. Основната презентация бе на тема „Мултикритериен анализ и ГИС моделиране за минимизиране на риска от големи горски пожари в РДГ – Стара Загора“. Това е коренно нов подход за определяне на най-уязвимите, най-податливите и най-общественозначимите територии от горите, към които следва да

се насочат усилията за пожаробезопасност. Презентациите по горска педагогика от Мария Консейсао, както и представянето на модела за прогнозиране на възникването на пожари – LUSI, от MEJOR Technologies, бяха предмет на обсъждане, включително от участници в онлайн връзка.

Бяха наградени и участниците в конкурса за детска рисунка на тема „Опазване на природата от пожари“. Чрез своето творчество малчуганите предадоха послания за опазването на природата. В рамките на събитието Лесотехническият университет освен като основен организатор участваше и със специален щанд, представящ аспекти от обучението, залесяването и стопанисването на горските насаждения, образователни програми, посветени на устойчивото управление на горските ресурси, както и средства за превенция и борба с пожарите.

Екип на сп. „Гора“
Снимки:
д-р инж. Павел ПАВЛОВ

„Началото“ – книга за корените на живата лесовъдска памет

Документалната фотоизложба „Началото. Укрепяване на пороите и залесяване“, инициирана от фотографа Александър Иванов, се състоя на 23 април в къщата музей „Ненко Балкански“ в Казанлък (сн. 1). Тя бе посветена на четири значими годишнини: 150 години от рождението на Феликс Вожли, 120 години от основаването на Бюрото за укрепяване на пороищата и залесяване в Казанлък, 100-годишнината от създаването на висшето лесовъдско образование в България и 100 години от честването на Седмичата на гората. Специален акцент в изложбата бе поставен върху приятелството на Феликс Вожли и Петър Манджуков и посетителите имаха възможността да видят чрез множеството архивни фотографии общите им усилия в името на важната за страната ни кауза по овладяване на ерозията и залесяване. Изложбата включваше и акварели на казанлъшкия художник Радомир Мандов, рисувани на терен в периода 1920 – 1921 г. по поръчка на Бюрото за укрепяване на пороищата и залесяване, както и съвременни снимки на промените в терените и кадри на горите в района днес.

След откриването на фотоизложбата в художествената галерия в града се състоя премиерата на албума „Началото“, със съставител Александър Иванов (сн. 2), в присъствието на проф. д-р Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България и преподавател в Лесотехническия университет, доц. д-р Евгени Цавков – преподавател по дендрология, доц. д-р Стоян Стоянов – декан на Факултет „Горско стопанство“ на ЛТУ, както и на представители на РДГ – Стара Загора, и ДГС – Казанлък (сн. 3).

В обем от 319 страници книгата включва документални снимки за историята на залесяването в България и борбата с ерозията от началото на

миналия век до наши дни, съвременни фотографии на залесените райони, непубликувани писма и документи от периода 1904 – 1966 г., спомени на Петър Манджуков, монография на български и френски език, частично френскоезично приложение, текстове и фотографии на съставителя Александър Иванов и на консултантите на изданието Петя Големанова и доц. д-р Евгени Цавков. Партньори в реализацията на мащабния проект са Община Казанлък, Лесотехническият университет, Музейната сбирка в град Шипка към ДГС – Казанлък, посветена на началото на укротяването на пороите и залесяването и на съвместната дейност на Вожли и Манджуков, РДГ – Стара Загора, Историческият музей „Искра“ в Казанлък, читалище „Светлина – 1861“ в град Шипка, Държавните архиви в Пловдив, Сливен, София, Кюстендил, Смолян, Музеят на фотографията и съвременните визуални изкуства в Казанлък, Историческият музей в Клисурска и други.

През 1905 г. министърът на земеделието и търговията на България Никола Геннадиев посреща в Пловдив френския лесоинженер Феликс Вожли. Още докато слиза от файтона в село Шипка край Казанлък, чужденецът забелязва оголените, силно ерозирани склонове над селото. Задачата на този „млад, висок, рус, синеок господин“, както го описва Петър Манджуков (един от първите дейци в борбата с ерозията по нашите земи), е да наложи доказателствения френски опит в овладяването на пороищата и залесяването по цялата територия на България. Мисията на Никола Геннадиев да се създадат условия за откриването на първото Бюро за укрепяване на пороищата и залесяване в Казанлък е успешна и за началник на Бюрото е назначен именно Вожли. За период от 6 години той създава четири секции на Бюрото – в

Сливен, Кюстендил, Трън и Карлово. С дейността си в България френският лесоинженер успява за кратко време да овладее тежкото положение с ерозията чрез въвеждането на стегната организация, налагане на дисциплина и строга отчетност, както и неуморна работа на терен. Авторитетът му се дължи не само на неуморните усилия, а и на добродетелите и характера му, които оставят след себе си приятелства до живот. Интересно и забележително е приятелството му с Петър Манджуков, който пише своите спомени за дружбата и съвместната си работа с Вожли в продължение на десетина години, но не успява да ги издаде приживе. Събирането на тези спомени, както и на редица документи, писма, архивни снимки за основаването на първото Бюро за укрепяване и дейността му през годините, за изграждането на първите укрепителни съоръжения и дейността на Вожли у нас, е плод на тригодишен труд. „Настоящата книга фотоалбум има благородна и безпристрастна задача – да покаже и да докосне сърцето и сетивата на всеки от нас за трудностите, всеотдайността и благородството на първите наши залесители – тези, които с всички сили, безкористно са спасявали страната ни“, отбелязва в книгата доц. д-р Евгени Цавков. Албумът е реален документ на една сбъдната мечта – на Феликс Вожли, на Петър Манджуков. Цял век по-късно тази книга е и сбъдната мечта на Александър Иванов, както той сам сподели по време на премиерата. Задълбочените му изследвания и неуморните му усилия са плод на желанието му да направи един достоен и пълноценен албум за българската гора. „Началото“ е именно това – книга за исвторията на българската гора, която трябва да се знае от всеки и да бъде съхранявана за бъдещето.

Борислав БЕЛДЕВ

Снимки: д-р инж. Павел ПАВЛОВ

Випуск 2024 – 2025 г. в ЛТУ получи дипломите си

На 22 май в Аулата на Лесотехническия университет се състоя тържество, посветено на Деня на светите братя Кирил и Методий, на българската азбука, просвета и култура и на славянската книжовност.

Официални гости на тържеството бяха инж. Стоян Тошев – зам.-министър на земеделието и храните, д-р Илин Димитров – секретар по туризъм, култура, духовност и образование на президента на Република България Румен Радев, акад. Иван Илиев – ректор на ЛТУ в периода 2016 – 2024 г., проф. Лиляна Вълчева – председател на Съвета на настоятелите на ЛТУ, проф. д-р Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България, Даниела Петрова – изпълнителен директор на Браншовата камара на дървообработващата и мебелната промишленост, инж. Васил Василев – председател на Националното ловно-рибарско сдружение „Съюз на ловците и риболовците в България“.

Преподавателите с дипломи за академични длъжности и научни степени

рономство“, произнесе нетрадиционно официално слово с емоционални послания към студентите.

Академичният съвет на ЛТУ удостои с „Почетен знак на Лесотехническия университет“ Тервел Замфиров – студент от Факултет „Ветеринарна медицина“ – трикратен световен шампион по сноуборд през 2025 г. и републикански шампион по джудо (2025 г.). Тервел Замфиров получи и лична награда от доц. д-р Христо Михайлов – възможността да бъде ректор за един ден.

Присъстваха ректорът доц. д-р Христо Михайлов и зам.-ректорите проф. д-р Петър Антов, доц. д-р д.в.м. Калин Христов, доц. д-р Елена Драгозова, декани на факултети, преподаватели и absolventи.

Доц. д-р Христо Михайлов се обърна към присъстващите absolventи с думите: „Химнът на българската просвета „Върви, народе възродени“ звучи особено актуално във време, в което са необходими повече вяра, култура, повече духовност. Няма нищо по-силно от знанието и уменията. Надяваме се, че вие ще бъдете най-добрите посланици на Лесотехническия университет сред българското и европейското общество“.

Своите послания към завършващите absolventи отправиха инж. Стоян Тошев и д-р Илин Димитров. По повод предстоящия празник проф. д.н. Веселин Кутев – ръководител на катедра „Агрономство“, произнесе нетрадиционно официално слово с емоционални послания към студентите.

Инж. Тони Константинов, с придобита ОКС „магистър“, получи дипломата си от зам.-министър инж. Стоян Тошев

В навечерието на празника своите дипломи за завършено висше образование в образователно-квалификационната степен „бакалавър“ и „магистър“ от Лесотехническият университет получиха 136 студенти, от които 17 отличници. През настоящата и предходната година академичната длъжност „професор“ са придобили доц. Веселин Кутев (АФ) и доц. Бисер Христов (ФГС), академичната длъжност „доцент“ – д-р Градимир Груйчев (ФГС), научната степен „доктор на науките“ – доц. Светослав Анев (ФГС), и научната степен „доктор“ – д.в.м. Милена Кръстнова (ФВМ).

Спазена бе традицията завършващите студенти да произнесат Галилеевата клетва. Поздравителни адреси бяха получени от Асен Марков – изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите, проф. д-р Иван Палигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България, чл.-кор. Евелина Славчева – председател на Българската академия на науките, и от ректори на висши учебни заведения.

Тържеството продължи по факултети. Общо 59 висшисти от Факултет „Горско стопанство“ се дипломираха на този ден. Инж. Стоян Тошев поздрави абсолвентите и връчи свидетелствата за висше образование на завършилите с отличен успех.

За показан стремеж към професионално усъвършенстване и за отличен успех със стипендия „Димитър Христов“ бяха удостоени Теа Дамянова, Ферат Исмаил Къпо, Георги Григоров и Симона Заимова. „Агроланд – България“ АД – представител на марката Husqvarna у нас, предостави подаръци за всички абсолвенти от Факултет „Горско стопанство“. Тържеството завърши с обща снимка за спомен и хвърляне на абсолвентски шапки във въздуха.

Женя СТОИЛОВА

Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

Проекти

Трансформацията на горски култури – наука, практика и съвременни възможности

През април се състоя тридневно пътуване за обмяна на опит в областта на трансформацията на горски култури, организирано в сътрудничество между WWF – България, и Югозападното държавно предприятие – Благоевград, в рамките на проект „Климатично интелигентно управление на горите в Централна и Източна Европа“ – LIFE 19/CCA/SK/001276, съфинансиран от Програма LIFE на Европейската комисия.

Посетени бяха гори, засегнати от природни нарушения, в които са проведени дейности по трансформация на горски култури на територията на Югоизточното държавно предприятие – Сливен, Южноцентралното държавно предприятие – Смолян, и Югозападното държавно предприятие – Благоевград. В срещата се включиха участници от Унгария и Словакия, сред които представители на WWF, Словашкото държавно горско предприятие и Националната асоциация на частните горовладелци в Унгария. От българска страна участваха експерти от ИАГ, МЗХ и горски стопанства от цялата страна, както и гост-лектори от Лесотехническият университет (сн. 1).

Пътуването започна с посещение на обекти на границата на ДГС – Ивайловград, с ДГС – Крумовград, засегнати от снеголом през 2015 година. В подотделите е направена трансформация на изкуствено създадени иглолистни култури в местна широколистна растителност и трансформация на издънкови в семенни гори.

Първият обект беше смесена гора от зимен дъб на 19.5 хектара. През 2016 г. след снеголома е изведена санитарна сеч, като на 0.6 ха тя е с интензивност 100 %. С новото лесоустройство площта (0.6 ха) е обособена в отделен подотдел. Една от дискутираните теми беше дали подобни засегнати площи трябва да се отделят като нов подотдел, полезна или затрудняваща практика е това и фрагментира ли се излишно гората. От лесовъдска гледна точка отделянето не е препоръчително, но улеснява работата, защото в двата нови подотдела ще могат да бъдат приложени различни грижи.

Другите два обекта на територията на ДГС – Ивайловград, бяха култури от бял бор, като в единия са проведени принудителни сечи през 2016 година. В него се наблюдава много добро естествено семенно възобновяване от бял бор, зимен дъб и бреза. Зам.-директорът на ДГС – Ивайловград, инж. Любомир Янев обясни, че основните залесявания с бял бор са направени между 60-те и 80-те години на миналия век върху дъбови насаждения. Стопанството вече не залесява с иглолистни видове. След провеждането на санитарната сеч от възобновяването се вижда, че новото насаждение ще бъде смесено – широколистно и иглолистно.

Бяха направени изводи за състоянието на посетените насаждения, а като предизвикателство се открие голямата им гъстота и нуждата от отглеждане, което да им осигури стабилност. В Стопанството няма традиция за ранно отглеждане

без материален добив, като причините са най-вече финансови. Насажденията са в добро състояние, жизнени са, имат добър растеж и устойчивост независимо от природните нарушения. Трябва да бъдат приложени мерки, които да поддържат и подобряват тяхната устойчивост, а където е належащо, да бъдат направени отгледни мероприятия за подпомагане на ценните дървесни видове.

Предвид надморската височина от около 600 м, беше направено предположение, че тъй като белият бор изисква атмосферна влага, вероятно добрата жизненост, която демонстрира, се дължи на близостта на Егейско море. Почвите в района са добре аерирани, което също определя по-добрия растеж. Беше изказано мнение, че не трябва да се противопоставяме на природните процеси, т.е. когато белият бор е в добро състояние, не бива да се опитваме да го превръщаме в друго. В случая природните нарушения са помогнали за трансформацията, като са отворили големи пространства в иглолистните култури. Предимството на района е, че екосистемата е устойчива и реагира бързо, като заема с горскодървесна растителност отворените пространства.

„Месторастенето е подходящо за съответния дървесен вид, което поражда дилема с трансформацията на насажденията. Ако я разглеждаме като задача – да сменим неестествения дървесен вид с дъб, до момента опитът е неуспешен. Но ако се вземе предвид естествената динамика на гората, означава, че дървесният вид се чувства отлично и системата е в равновесие“ – допълни гл. ас. д-р Нено Александров от ЛТУ.

За сравнение беше посетен и съседен обект – частна собственост, в който се видя ефектът от същия снеголом от 2015 г. при пълната липса на лесовъдска намеса. Бяха обсъдени проблемите за трудното намиране на собствениците на частни гори и липсващия механизъм, с който те да бъдат задължени да ги отглеждат. Дори и за провеждането на санитарни и принудителни сечи е необходимо 51 % от собствениците на гората да бъдат съгласни. Беше споделен словашкият опит – държавата задължава собствениците на гори да ги стопанисват предвид опасността от пожар.

В края на деня участниците посетиха и района на защитена местност „Дупката“, където беше показан самозалесилият се калабрийски бор (*Pinus brutia*). Видът представлява интерес за проекта, тъй като с него се залесяват експериментално площи в района на гр. Сандански.

През втория ден на територията на ДГС – Крумовград, бяха посетени два подотдела, в които Стопанството и Фондация

„По-диви Родопи“ работят в сътрудничество за трансформацията на издънкови дъбови гори в семенни. И двата обекта, засегнати от снеголома през 2015 г., бяха представени от д-р инж. Станислав Лазаров – одитор и лесовъд на частна практика. Първият подотдел бе дъбова гора на 80 г. с издънков произход, в която през 2019 г. е проведена постепенно-котловинна възобновителна сеч, а през 2025 г. са изпълнени мероприятия за осветление във възобновените участъци за отглеждане на семенния дъбов подраст.

„Проведената сеч не е типична котловинно-постепенна, а вариация на групово-изборна сеч – каза инж. Станислав Лазаров. – Тук не са отворени прозорци около възобновяването, а са освободени възобновени участъци и в рамките на насаждението са отворени 3 прозореца (1 – 1.5 дка). Този начин за извеждане на сечта е гъвкав инструмент за постигане на неравномерна структура на насаждението. Отварят се котли в райони с добре възобновени участъци“ – допълни той.

И тук се откри проблемът с липсата на ранно отглеждане, което води до превръщането на част от семенните гори в издънкови. При различни инициативи в рамките на FSC сертификацията, както и със съвещанията по маркиране се насърчава воденето на отгледни сечи без материален добив.

Участниците от Унгария споделиха, че при тях е забранено възстановяването на издънковите гори. Възобновяването може да бъде естествено или изкуствено, но трябва да бъде само със семенен произход. Според еколозите обаче месторастенията са различни и пълното превръщане не е удачно, защото издънковите гори създават микрохабитати за биоразнообразието.

Следващият обект бе иглолистна култура на 50 г., създадена с противоерозионна цел, в която през 2017 г. е изведена принудителна сеч след снеголома от 2015 година. През 2024 г. е проведено отглеждане на единични и групи дървета от появилото се естествено възобновяване и мозаечно засяване на жълди от благуи/зимен дъб.

В освободената площ от 2 ха се наблюдава естествено възобновяване от бял и черен бор и на местни видове, част от които са с ниска икономическа стойност – трепетлика и мъждрян. Най-адекватната лесовъдска намеса в случая е да се подпомогне развитието на дъбовете като ценен дървесен вид чрез осигуряване на достатъчно растежно пространство, но без да се премахва изцяло конкуренцията на мъждряна, защото това ще има негативен ефект върху качеството и растежа на дъбовете – смята д-р инж. Станислав Лазаров (сн. 2). Тежкият сняг през март 2025 г. е засегнал част от индивидите, които

Участниците в теренното посещение

са избрани за подпомагане, което показва, че не трябва да се премахва твърде много от конкуриращата растителност.

В пространствата, които все още не са заети с дървесна растителност, е направен експеримент, за да се тестват различни лесовъдски практики и похвати. Залесено е с дъбови жълди (*Quercus frainetto*) по три начина – поставяне по 5 жълда в гнездо, като отгоре е сложена шума, за да задържа влагата и да се имитира естествен процес, вторият начин е чрез разхвърляне на жълди, а третият – чрез слагане на жълдите под мъртвата горска постилка (сн. 3).

В последния ден на учебното пътуване бяха посетени два подотдела в района на ДГС – Благоевград, на един и същи склон, близо един до друг, в които са осъществени дейности по трансформация с харвестър, като бе демонстриран положителен и негативен опит. Горските служители от Стопанството споделиха, че всички залесявания са направени след голямо наводнение в Благоевград през 1954 г., когато на мястото не е имало гора. Изградени са противоерозионни баражи, а борът е използван като пионерен вид заедно с акацията.

В първия случай 65-годишна иглолистна култура на 1000 м н.в. е в процес на трансформация от бял и черен бор в естествено смесено семенно насаждение от зимен дъб, благуи, бял и черен бор и на места акация. Добивано е с харвестър през 2020 – 2021 г., като по площта е имало вече наличен подраст от посочените видове. Наблюдава се изключително добре изведена сеч без значителни увреждания по оставащия дървостой и подраста, въпреки че машината се е движила върху него. Насаждението е било на 60 г. по време на извеждането на сечта, като са водени всички необходими до тази възраст отгледни сечи. Беше отправен съвет за бъдещото стопанисване на гората – съгласно концепцията, разработена от ИАГ и ЛТУ, и предвид надморската височина от около 1000 м подотделът се намира в оптимума на белия бор, което означава, че не трябва да се бърза с трансформацията. Концепцията за иглолистните култури от бял и черен бор е те да бъдат стопанисвани като естествени насаждения. Разбира се, в по-късен етап на развитие може да се премине към възобновителни сечи и да се въздейства върху структурата на насаждението.

Подобно мнение беше изказано и от гл. ас. д-р Нено Александров: „В насаждението не е необходима цялостна трансформация на състава, а на произхода, защото то е създадено изкуствено като противоерозионно залесяване. Резултатът от възобновяването ще бъде смесено насаждение с късносукцесионни

Обект в ДГС – Крумовград

видове като дъб например. С факта, че на тази ерозирана територия ще има естествено възобновяване, ще се постигнат всички поставени цели за контрол на ерозията“. Той допълни, че ЮЗДП – Благоевград, е финансирало съвместен проект с ЛТУ за проучване на трансформация на белоборови култури и в резултат е издадена монография за адаптирано стопанисване на белия бор, която дава насока как да бъдат приоритизирани трансформациите в горите – къде са най-спешни и къде може да се изчака. В конкретното насаждение не трябва да се бърза с трансформацията и в следващото поколение белият бор трябва да остане като основен, ценен вид.

Във втория случай гората е иглолистна култура от бял и черен бор с участие на издънков дъб на възраст 40 г. (като по време на сечта е била на 35 г.), на 950 м н.в., в която не са водени необходимите отгледни мероприятия до тази възраст. При опит за добив с харвестър се оказва, че размерът на машината, с

която разполага Предприятието тогава, е прекалено голям. Направени са технологични просеки, но режещата глава на харвестъра е голяма и за да достигне до дадено маркирано за сеч дърво, нанася сериозни поражения върху съседни 4 – 5 дървета. Сечта с харвестъра в подотдела е спряна и е довършена частично на ръка. Отново беше направена разликата между насажденията, в които са водени ранни отгледни сечи, и това, в което не са, и беше разгледан належащият проблем с гъстотата на насаждението, неговата механична нестабилност и нуждата от отглеждане. Представителите на словашките горски служби споделиха, че при тях се налагат глоби за неизпълнение на горско-стопанските планове. В България са предвидени санкции, но може да се носи наказателна отговорност само ако има неблагоприятни явления от неизпълнението и са настъпили вредни последици като пожари например. Гл. ас. д-р Нено Александров обясни: „Основният проблем на насаждението е гъстотата, заради която то е из-

Маркираните посеви от благуи (*Quercus frainetto*)

Гъста култура от бял бор в ДГС – Благоевград

ключително нестабилно, въпреки че е по-младо. В такъв тип изкуствено създадени насаждения фиданките са с еднакъв размер и на еднакво разстояние, което забавя процеса на естествено самоизреждане. На тази възраст то е почти с първоначалната си гъстота, с много малък отпад и се налага задължителна интервенция (сн. 4). Ако не се спазват задължителните сечи, не можем да минимизираме негативните ефекти от явления като мокър сняг“. Д-р инж. Станислав Лазаров допълни: „При самото маркиране трябва да бъдат идентифицирани дървета, които имат относително висока индивидуална стабилност, и да им се осигури достатъчно растежно пространство, за да могат да запазят тази стабилност и да растат повече на диаметър, а не на височина. Този подход ще ни осигури изграждането на скелет на насаждението, от който можем да продължим да работим“.

Бяха обсъдени предимствата и недостатъците на добива с харвестър и правилното и целесъобразно използване на механизация при извършване на отгледни сечи и такива за трансформация на гори. В чужбина използването на харвестъри при подобни отгледни сечи подлежи на сериозен анализ за всяко насаждение. Споделян бе и опит от Унгария, където се стремят към добро планиране, за да се осигури дървесина за работа на харвестърите в пълния им капацитет, както и добра подготовка на операторите, тъй като тези машини и поддръжката им са много скъпи и при неправилно ползване разходите нарастват двойно.

Колегите от ЮЗДП – Благоевград, се съгласиха, че ако няма съответствие между размера на машината и главата, която се използва, с големината на дърветата и гъстотата на съответното насаждение, няма добри резултати. Проблемът е, че фирмите, които осъществяват дърводобив, предпочитат да купуват големи харвестъри, с които да работят и в малки насаждения, и в по-едноразмерни. Бяха изказани опасения, че с измененията на Наредба № 5 за строителството в горските територии без промяна на предназначението им, която касае и новите пътища за специализирана горска техника, ще се стигне до множество негативни въздействия върху горските територии. Най-опасните сред тях са уплътняване на почвите и промяна на структурните им характеристики, водещи до влошаване на условията за растеж на дърветата; раняване на оставащите на корен дървета и увреждане на подраства; увеличаване на ерозията при наклонени терени; увеличаване на линейната фрагментация, водещо до намаляване на механичната устойчивост на насажденията; промяна на естетическото възприятие от горите и влошаване на условията за рекреация.

Изводи от учебното пътуване. В посетените райони като цяло няма традиции за ранно отглеждане без материален добив. Основните причини за това са липсата на финансови средства за дейността, недостатъчната работна ръка и свитият пазар за дървесина. Бяха обсъдени различни механизми, чрез които може да бъде постигнат положителен резултат. Примери бяха дадени от Унгария, където ранните отгледни сечи се прилагат традиционно. Много добре е развита схемата за компенсация особено за горите в европейската екологична мрежа „Натура 2000“. Има и други субсидии, налични за природосъобразно стопанисване на горите, но те са предимно за

частните собственици на гори. Напоследък обаче се въвеждат промени, според които държавните компании също могат да кандидатстват за средства. Те се отпускат и чрез Общата селскостопанска политика на ЕС. Експерти от ДГС – Провадия, споделиха, че наред с печалбата от стопанска дейност Фонд „Инвестиции в горите“ е друга възможност този тип дейности да бъдат финансирани. Други варианти са Оперативна програма „Околна среда“, интервенциите, предвидени от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони в периода 2023 – 2027 г., които са отворени за кандидатстване, и останалите, насочени към подобряване на състоянието на горите, за които се изчаква.

Предвид свития пазар на дървесина бяха обсъдени и идеи за диверсифициране на приходите на горските и ловните стопанства, които в момента разчитат най-вече на приходите от дърводобива. Един от вариантите е остойностяване на екосистемни услуги, които засега не се заплащат. Това означава, че ако има насоченост в други приоритетни функции, а не само дърводобив, би трябвало да се създаде държавен механизъм, финансиращ дейности, които няма да бъдат икономически ефективни. От лесовъдска гледна точка във всички незасегнати от повреди иглолистни насаждения би трябвало да продължат да се провеждат дейности по отглеждане, защото естествените явления с природни нарушения ще продължат и в бъдеще. Ако не се оползотвори дървесината, това ще доведе до вторични проблеми като каламитети.

Добромир Добринов от WWF – България, беше полезен с информация за механизмите в рамката на „Натура 2000“ за компенсиране на загубени ползи, наложени рестрикции и други интервенции, предвидени в Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони. Съществува и друг механизъм, заложен в Директивата за хабитатите с разпоредбата за „Приоритетна рамка за „Натура 2000“, при която се плаща за консервационни дейности – т.е. такива, при които се запазва благоприятното състояние на горските типове природни местообитания и местообитанията на горските видове животни. В България финансирането по тази линия се осъществява чрез Оперативна програма „Околна среда“.

Освен мярката за „Натура 2000“ от 2026 г. се очаква да влезе в сила и мярката „Горски екологични дейности“, която да обхване цяла България. Тя е предложена от WWF – България, и е свързана с допълнителни ограничения по отношение на екологичните функции на горите.

Яна БАРЗОВА – WWF – България

STIHL инвестира в технологии на бъдещето и иновативни продукти

Членовете на борда на STIHL AG (от ляво надясно): Мартин Шварц, Анке Клайншмит, Михаел Трауб, Ингрид Йегеринг, д-р Михаел Прохаска, както и Михаел Шатенман – ръководител „Фирмена комуникация и PR“

На 29 април в централата на STIHL във Вайблинген, Германия, се състоя международна пресконференция, на която бяха представени финансовите резултати на компанията и новите ѝ продукти. През изминалата 2024 г. оборотът на STIHL е 5.33 млрд. евро, като над 90 % от него е генериран в чужбина.

Увеличаването на съотношението на собствения капитал на компанията от 65.9 на 69.0 % демонстрира икономическата ѝ стабилност. Ликвидността също се е развила положително и по принцип всички инвестиции на концерна ще продължат да се финансират от собствените му ликвидни активи.

„Въпреки предизвикателствата в икономиката ние оставаме дееспособни и инвестираме целенасочено в ориентирани към бъдещето технологии, иновативни продукти и в по-нататъшното развитие на международния ни пласмент и локации“ – каза председателят на Борда на директорите на Групата STIHL Михаел Трауб.

С дял от 25 % от общите продажби акумулаторните продукти стават все по-голяма част от портфолиото на STIHL (през 2023 г. са 24 %). В Западна Европа те вече доминират в продажбите, докато други региони наваксват с различна динамика. Например дялът на акумулаторните продукти в Германия и Швейцария е около 60 % от продажбите. В съседни страни като Австрия, Скандинавия и страните от Бенелюкс приблизително всеки втори продаден продукт на STIHL

се захранва от батерия.

„Правим целенасочени инвестиции в разработването на високопроизводителни акумулаторни продукти и свързаната с тях инфраструктура за зареждане. Само така можем да отговорим на високите изисквания на нашите клиенти по целия свят“ – допълва Михаел Трауб.

През 2024 г. STIHL инвестира 349.4 млн. евро в световен мащаб, от тях 133 млн. евро – в централата си в Германия в производството на ЕС-двигатели и в нова сервисна сграда в един от заводите си. В международен план фокусът е върху разширяването на производството на батерии в САЩ (60 млн. долара) и новия завод в Орадя, Румъния, за акумулаторни продукти и свързаните с тях батерии с обем на инвестициите над 100 млн. евро. Планирано е заводът да бъде открит през октомври 2025 година.

Новите продукти на STIHL за професионалисти:

- Носеният на гръб акумулаторен уред за обдухване на листа **BRA 600** убеждава с изключителната си сила на обдухване до 35 нютона, работа с ниско ниво на шум и ергономичен дизайн. Оптимален е за използване в райони с наложени ограничения на шума от общински работници в озеленяването и в градинарството.

- Акумулаторната ножица за жив плет **HSA 140 T** предлага постоянен брой ходове дори при големи натоварвания. Благодарение на работата си с ниски нива на вибрации и шум тя е много под-

ходяща за професионална работа без средства за защита на слуха и в райони с наложени ограничения на шума.

- Удобната акумулаторна резачка за клони **GTA 40** отговаря на най-високите изисквания за специализирани уреди в професионалната грижа за дърветата.

Новите продукти на STIHL за лична употреба:

- Новият верижен трион **MSA 80** от акумулаторната система АК съчетава атрактивно съотношение цена – мощност с типичното за STIHL качество. Той е изключително подходящ за лична употреба при рязане на дървета, защото е с ниско тегло, добра производителност при рязане и интуитивно управление.

- Моторната коса **FSA 110** убеждава с високата си производителност, ниското си тегло и практичната система за бърза смяна на използваната глава за косене.

- С новите акумулаторни батерии **AP 20** и **AP 30** компанията предоставя за лична употреба на амбициозните си клиенти достъп до професионалната система AP – на атрактивни цени и с дълъг експлоатационен живот.

За потребителите на бензинови уреди, които се съобразяват с вредните емисии, се предлага **MotoMix ECO 20**. Предварително смесеното специално гориво съдържа 20 % биогенни суровини и намалява емисиите на CO₂ при употреба с поне 25 % в сравнение с обичайното гориво – без да се прави компромис с мощността или поведението при смазване.

Приложение на съвременната дърводобивна техника в горите на България

Проф. д.н. Сотир ГЛУШКОВ – Институт за гората – БАН

Дърводобивът у нас се осъществява от близо 4000 фирми, но действащи от тях са около 1900, на които за последните години са издавани превозни билети.

Приблизително 110 са по-големите от тях, които провеждат около 70 % от сечта. По данни от МЗХ към 26.02.2024 г. в България са регистрирани 43 харвестъра и 49 форвардера. По информация от вносителите на харвестъри и форвардери „Прогрес Техник“ ООД – представител на марката Ponsse, „Мега-трон“ ЕАД – представител на марката John Deere, и „Мина“ ЕООД – вносител на консумативи, регистрираните у нас харвестъри са 54, а форвардерите – 110. Това показва, че вероятно част от внесената техника се използва само в обектите за преработка на дървесината поради невъзможност да работят в горите. По експертни данни само 3 – 4 % от дърводобива у нас е реализиран със системата харвестър/форвардер.

В света са познати три метода на дърводобив – конвенционален, австрийски и скандинавски

• **Конвенционалният, или традиционният метод** на дърводобив, е, когато повалянето се извършва с моторен трион, а извозът до камионен път е с коне или трактори. У нас над 90 % от добива се извършва по този метод. Повалянето, кастренето и разкрояването в насаждението е опасна и трудоемка работа, която е съпроводена не само с наранявания, но и с жертви. По статистика на германската горска администрация на всеки 1 млн. м³ добита дървесина загива един секач, или 20 – 25 души годишно (сн. 1). При нас цифрата е по-голяма – около 2 – 3 жертви на всеки 1 млн. куб. метра. След закриването на мините горите са на челно място по жертви на трудови злополуки.

Производителността при този метод на един секач е около 0.9 м³/час.

• **Австрийският метод** е пригоден само на стръмни терени, където повалянето на дърветата е с моторен трион, а извозът с короните е с въжена линия до камионен път, където се окастрят и разкрояват с кран-процесор. Сортиментите се рампира и сортират. Въжената линия и кран-процесорът са поотделно или са монтирани на камион. Производителността е висока – до 10 м³/час. С тази комбинирана система „планински харвестър“ беше усвоена увере-

дената през 2018 г. от ветровала край Смолян дървесина. На този етап в дърводобива на стръмни терени у нас се използват около 12 въжени линии с процесор (MOUNTY 4000) в Смолянския регион.

• **Скандинавският метод**, който се използва широко в целия свят, включва системата харвестър/форвардер и е най-екологичният и евтин метод на добив. Дърветата се повалят от харвестъра, извличат се до машинен път, окастрят се, разкрояват се и се сортират на отделни купчини от страни, като клоните се полагат като „арматура“ пред пътя на харвестъра. След сечта по същото трасе преминава форвардерът, който натоварва сортиментите с кран и грайфер на товарния му отсек и ги транспортира до камионен път на разстояние до 2 километра. Производителността е висока и в равнинни и планински условия достига над 20 м³/час при среден обем на стъблата.

Производителността с машинните методи е висока, поради което добивната цена на дървесината е по-ниска. При последните два машинни метода сортиментите са с необходимата зададена дължина и не се забелязват повреди (разцепване при повалянето и разкрояването). Освен това при извличането на поваленото дърво с клони не се наблюдават повреди по оставащия дървостой. Докато при извличането с кон или трактор на стъблени секции или сортименти повредите са значителни – около 4 – 8 %, което за смърчовите и буковите гори е фатално.

Стойността на харвестърите и форвардерите, използвани за дърводобив

От 164 машини само 6 са закупени нови (400 000 – 600 000 €, или 3.7 %), останалите са втора ръка, закупени от Средна и Северна Европа, като цената им е 1/3 от стойността на новите. У нас цената на машините варира от 120 000 до 200 000 € в зависимост от отработените часове. Миналата година беше закупен използван харвестър за 38 000 €, а цената му беше изплатена с усвояването на едно сечище, като е управляван от неговия собственик.

Отгледната сеч с харвестъри – не само възможна, но и рентабилна

Големият напредък при осъществяването на горските дейности и в частност при отгледните сечи на проходим терен (до 35 % наклон, а при добри условия – и до 40 %) започва с въвеждането на харвестърите. Добивът на дървесина в Австрия през 2003 г. с харвестъри показва, че около 2.6 млн. м³ са добити от 203 харвестъра, използвани по това време. Повече от 70 %, или приблизително 1.9 млн. м³ дървесина, е от отгледни сечи. Това потвърждава колко важен е напълно механизираният дърводобив за стопанисването на горите. Никой друг метод за дърводобив не може да се конкурира с харвестърната технология по отношение на разходите. В зависимост от диаметъра и дървесния вид, от предназначението и количеството, както и от проходимостта на терена разходите за 1 м³ варират между 15 € – 30 €, включително

Жертвите на ръчномоторния метод на добив на дървесина в Германия за 2018 – 2022 г. са 105 (Интерфорст, Мюнхен 2022 г.)

Таблица

Брой на харвестърите и форвардерите в някои европейски страни и процентът на машинен добив с тях

Страна	Брой харвестъри	Брой форвардери	Процент на машинния добив
Чехия	1111	1525	52.65 %
Германия (Провинция Хесен)	не се води отчет	не се води отчет	50.49 %
Австрия	356	362	20.7 %
Словения	60	98	15 %
Румъния	50	200	5 %
България	54/43	110/49	3 – 4 %

извоз, франко горски път (BFW-Forsttechnik, Австрия).

Опитът на някои страни от Европейския съюз с машинния добив

В таблицата е представен добивът с харвестъри в пет европейски страни, включително и България. Данните са предоставени от съответните горски служби.

Тенденцията при приложението на машинния добив в наблюдаваните страни е трайно и дългосрочно увеличаване на дела на машинния добив с всяка година главно поради недостига на работна ръка в горите. Стремешът на страните е към пълното му механизирание.

Мнението на специалистите в отделните страни относно възникващите ерозионни процеси от внедряването на машинния добив

Чехия. Щетите при използване на дърводобивна техника могат да бъдат значителни, но те трябва да се предотвратяват от съответните контролни органи. Ежегодните ветровали, ледоломи, корояди и други бедствия налагат увеличаване на процента на машинен добив с цел бързото усвояване на дървесината за запазване на нейните качества. Машинният добив е ограничен от стръмността на терена, почвените условия и огромния брой собственици на малки гори, които извършват дърводобива сами, използвайки своята селскостопанска техника. Въпреки това се наблюдава тенденция към пълно механизирание на дърводобива.

Австрия. Ерозионни процеси не са документиран на национално ниво. Защитата на почвата е основен принцип, залегнал в австрийския Закон за горите, който се контролира от областните власти. Собствениците на гори носят отговорността да предотвратяват почвената ерозия, свързана с дърводобива. Особено при дълбоки глинести почви използването на харвестъри и форвардери е ограничено до периоди, когато условията позволяват тяхната работа (например при замръзнала или суха почва), без да се причиняват вреди на почвата.

Австрийският изследователски център и Университетът за природни ресурси наско-

ро са провели проучвания в рамките на проекта Нобо, насочени към процесите на ерозия на почвата след операции по дърводобив с различни технологии. Резултатите ясно показват вероятност за повишен риск от ерозия, когато дърводобивът се извършва с харвестъри и форвардери върху чувствителни почви, което подчертава неотложната необходимост от внимателно и правилно планиране на дърводобивните операции.

Германия. В насажденията движението е само по определени и постоянно обозначени работни трасета по картите и на терена, а промяната на маршрута извън тях води до строги санкции. В резултат на това негативното влияние от преминаването на машините се концентрира върху почвата на трасетата, докато останалата – в насажденията, остава незасегната. Ерозията трябва да се избягва, доколкото е възможно, чрез подходящ избор на работните трасета, но не може да бъде напълно изключена. Чрез избора на правилната, щадяща почвата технология, както и организация на работа, дърводобивът трябва да се извършва в периоди на сухо/мразовито време, за да се избегнат щети по насажденията и ерозия. Влажните и меки зими затрудняват добива на дървесина и са предпоставка за увреждане на почвата, но този проблем съществува и за конвенционалния метод на дърводобив.

Словения. Поради трудния планински терен и характеристиките на горските масиви механизиранията сеч бавно се въвежда и в Словения. Делът на този вид сеч се увеличава с всяка година главно поради недостига на работна ръка в горите и голямото количество дървета, увредени от честите природни бедствия.

Румъния. Механизиранията сеч се въвежда бавно поради малките парцели и разпръснатото маркиране на дърветата (селективна сеч). Тенденцията обаче е за въвеждане на съвременни високопродуктивни технологии, тъй като липсата на квалифицирана работна ръка е голям проблем, който влияе негативно върху сектора. Извозването на дървесината на дълги разстояния (един, два или повече километра) води до много щети върху почвата и пътната настилка, като влошава състоянието на реките в планинските райони. Анализирайки данните от таблицата, може да се направи изводът, че Словения, Румъния и България бавно и приблизително еднакво прилагат машинния добив. Броят на

Харвестър Ponsse с тракционна лебедка Alpine Synchronwinch, извеждаща отгледна сеч в смърчово насаждение при наклон 58 %

харвестърите е около 50 – 60, броят на форвардерите – около 100. Изключение е Румъния, която в по-голямата си част е равнинно-хълмиста – с 200 форвардера. Машинният добив (3 – 5 %) в Румъния и България е в процес на въвеждане. С наличната техника двете страни могат да достигнат резултат от 15 %, както е в Словения, за което могат да спомогнат нови европейски наредби в този бранш.

Препоръки:

При избор на технология на работа се препоръчва тракторите да извозват до наклони 15 – 20 %, системата харвестър/форвардер – до 40 %, а оттам нагоре – до 120 %, са въжените линии, като се отчитат и конкретните условия на всяко сечище. При следващото усвояване на дървесина след 10 – 15 г. да се прилага същата технология на същите трасета. Системата харвестър/форвардер се произвежда в три варианта в зависимост от мощността на двигателя и вида сеч: малки – за първите отгледни сечи, средни – за „зряла“ дървесина, и големи – за едра. Това правило трябва да се спазва, защото малките машини са с по-ниско тегло и не уплътняват почвата. За да бъдат ефективни в добива, на харвестърите и форвардерите е необходимо целогодишно натоварване с обем 18 – 20 000 м³, като срокът на добив трябва да бъде в зависимост от природните условия. Машините трябва да се допускат до работа само когато почвата е суха или замръзнала, а в дъждовно време на преовлажнени терени тяхното използване трябва да бъде забранено. Преминаването през ниви с плодородни почви не трябва да се допуска. У нас са създадени норми за дърводобив с харвестъри и извоз с форвардери – Норми за дърводобив от 2007 г., софтуер ig-norm.

За дърводобивниците (механизатори) винаги е било определящо лесовъдското начало, което конкретизира условията на добива: маркировка, трасета, повреди и т.н., или всички са от един отбор за защита на гората. Допреди 10 г. ние, механизаторите, нямаше с какво да се похвалим пред колегите от Средна Европа – имаме само моторни триони, коне и трактори. Но в последните години навлезе нова високопроизводителна техника. Освен посочената досега като пример можем да представим и харвестър/форвардер с тракционна лебедка, която синхронизира движението на машините, без да има свличане на почва по трасетата. Миналата година от Института за гората – БАН, направихме изследване на тази най-нова система, която работи на терени с наклон до 60 %, а на места – и до 70 % (сн. 2). Системата работи в горите около Рилския манастир и запазва своята производителност на стръмни, подходящи за усвояване с въжени линии терени.

Благодарение на новата техника младите хора могат да се върнат да работят в горите в защитена кабина с климатик и джойстици, с които се управлява кран с различни работни органи, и да са добре заплатени заради високата производителност. По наши изследвания в различни условия харвестърът замества труда на 7 – 13 професионални секачи с моторни триони. След като работниците се изморят обаче, машината продължава със същата постоянна производителност. Освен това по наши наблюдения пригодните терени в планинските горски стопанства са около 15 – 25 %, докато в равнинните този процент е 100. Ограничаването или забраната на съвременната система за дърводобив харвестър/форвардер е спирачка в развитието на техническия прогрес, който се насърчава в горите на САЩ, Канада и Европа. Необходимо е нормативната уредба да допуска при избора на конкретната технология на работа да се съчетават лесовъдските изисквания с технологичните възможности и икономическата им целесъобразност.

Лесозащита

Променените климатични условия през последните години и проникването на нови инвазивни видове представляват заплаха както по отношение на опазването на биоразнообразието, така и за поддържане на горските насаждения в добро здравословно състояние. Установяват се нови за фауната и микотата на България насекоми вредители и гъбни фитопатогени, които оказват негативно влияние върху състоянието на горите. Новоустановени за България патогенни гъби, предизвикващи заболявания по иглолистни дървесни видове, които са с голям потенциал да причинят значителни и трайни щети, ще бъдат представени и в следващи броеве на списанието.

Загиване на летораслите на смърча и бялата мура, причинено от патогенната гъба *Sirococcus conigenus*

През 2016 г. за първи път в България е установен гъбният патоген *Sirococcus conigenus* (Ascomycota, Gnomoniaceae) по обикновения смърч (*Picea abies* L.). През 2021 – 2022 г. повреди от този патоген са наблюдавани за първи път на Балканския полуостров и по бялата мура (*Pinus peuce*). *Sirococcus conigenus* причинява загиване на леторасли, клонки и фиданки на иглолистни дървесни видове. Описан е за първи път през 1890 г. в Германия по млади леторасли на обикновения смърч. Впоследствие заболяването е съобщено и по други иглолистни дървесни видове от род *Picea*, *Pinus*, *Larix*, *Tsuga* и *Pseudotsuga* в Европа и Северна Америка, а наскоро и по *Picea spinulosa* в Южна Азия.

През март 2016 г. симптоми на заболяването, причинено от *Sirococcus conigenus*, са наблюдавани по 4-годишни фиданки от обикновен смърч в горския разсадник на Учебно-опитното горско стопанство в с. Юндола. По инфектираните фиданки са наблюдавани характерни изкривявания на засегнатите от заболяването леторасли под формата на кука, или т.нар. shepherd crook (овчарска тояга), загиване и опад-

Симптоми на заболяването по фиданки от обикновен смърч

Нови заболявания по иглолистни дървесни видове в България

Инж. Пенчо ДЕРМЕНДЖИЕВ, инж. Мария ДОБРЕВА, инж. Румен НАЧЕВ,
инж. Васил ВЕЛИНОВ – Лесозащитна станция – Пловдив, чл.-кор. проф. Георги ГЕОРГИЕВ,
проф. Маргарита ГЕОРГИЕВА – Институт за гората – БАН

ване на иглиците (сн. 1).

Въпреки че заболяването се раз-
ви в слаба степен, отделни фиданки
бяха сериозно засегнати и загива-
ха. Всички инфектирани фиданки
бяха изкоренени и доставени в Ле-
созащитна станция – Пловдив, и в
Лабораторията по фитопатология
към Института за гората – БАН, за
лабораторен анализ. Микроскоп-
ските наблюдения на изсъхнали-
те леторасли показват развитие
на голям брой черни плодни тела
(пикнидии) с размер 0.3 – 1.0 мм
(сн. 2). Конидиоспорите са без-
цветни, с вретеновидна форма и
една преграда, прави или леко
извити. При извършени допълни-
телни обследвания през 2016 г.,
както и през следващите години,
симптоми на заболяването по дру-
ги смърчови фиданки в разсадни-
ка не са наблюдавани.

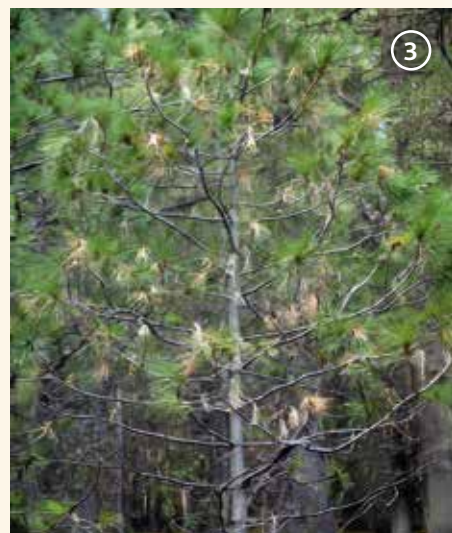
През пролетта на 2021 г.
Sirococcus conigenus е установен
за първи път в България и по бя-
лата мура (*Pinus peuce*). Симптоми
на увяхване и загиване на едного-
дишните леторасли на дърветата са
наблюдавани в горски насаждения
в планините Рила (м. Трещеник,

Паничище и Малъовица), Пирин
(м. Тодорка, х. „Вихрен“) и Витоша
(м. Голи връх).

Степента на повреда в инфекти-
раните корони на дърветата вари-
ра в широки граници (15 – 60 %), а
единични млади дървета са напъл-
но загинали. Инфектирането на
летораслите причинява изсъхва-
не и увисване на едногодишните
иглици (сн. 3). Насажденията от
бяла мура, в които са наблюдавани
повреди от патогена, са при голя-
ма надморска височина – между
1760 и 1990 метра. Плодните тела
на гъбата са установени по изсъх-
налите иглици и върху шишарко-
вите люспи на заразените дървета
(сн. 4).

Патогенът *Sirococcus conigenus*
инфектира развиващите се лето-
расли, които загиват през лято-
то. Големият брой плодни тела,
формиращи върху опадналите ши-
шарки, може да доведе до раз-
пространение на инфекцията и за-
гиването на летораслите и клоните
на по-старите дървета, както и ин-
фектиране на подраства. В горските
разсадници източници на инфек-
ция могат да бъдат заразени семе-
на или разпространените
от дъжда и вятъра спори
от инфектирани в близост
дървета. Патогенът заразя-
ва гостоприемниците при
студени и влажни условия
в началото на пролетта.

Към настоящия момент
Sirococcus conigenus причи-
нява по-сериозни повреди в
насажденията от бяла мура
в България, а при смърча
са засегнати единични фи-
данки, но заболяването не
е установено в зрели на-
саждения. Фитопатогенна-
та гъба има потенциал да
причинява сериозни по-
вреди по широк кръг игло-

Загинали леторасли на бяла мура
в резултат на инфектиране
от *Sirococcus conigenus*

Плодни тела (пикнидии) на
Sirococcus conigenus по шишарки
и иглици на бяла мура

Плодни тела (пикнидии) на *Sirococcus conigenus* по фиданка от обикновен смърч

листни видове както в разсадници
и млади култури, така и в зрели
гори, и по декоративни дървета в
градски райони.

0700 20 404

WWW.INGCONSULT.BIZ

ИНЖКОНСУЛТ
 КОНСУЛТИРАНЕ ПРОДАЖБИ ОБСЛУЖВАНЕ

LKT 81

НАЙ-ПОПУЛЯРНИЯТ МОДЕЛ НА LKT

Концепцията на горския колесен трактор LKT 81 ITL запазва изпитания класически дизайн LKT 81 T със задвижване на всички колела и въртяща се рама.

Хидродинамична трансмисия с превключване под товар, механична двустепенна разпределителна кутия и възможност за блокиране на хидродинамичния преобразувател позволява отлична маневреност и шофиране дори в много труден терен.

- Възможност за дистанционно управление на движението на машината и лебедките.
- Възможност за използване на много прикачни устройства.

Тегло	8900 kg
Двигател	CUMMINS F 3.8, STG V
Мощност	115 kW
Трансмисия	Хидродинамична, предавки 12 напред 8 назад. Макс. скорост до 30 km/h
Лебедки	2 x 80 kN-опция 2 x 100 kN
Оси	С дисков електрохидравличен блокаж на диференциала
Съчленена рама с централен лагер	Блокиране на рамата

25 години „Булпрофор“

Четвърт век принос и постижения в горския сектор

През 2000 г. в страната бе основана първата предприемаческа неправителствена организация в горския сектор „Булпрофор – браншова организация на специалисти за частна практика в горите и околната среда“, по-късно преименувана на „Булпрофор – браншово сдружение на практикуващите лесовъди и горски предприемачи в България“. Учредители са 93 изтъкнати специалисти в областта на горската инвентаризация и планиране, учени от Института за гората – БАН, преподаватели от Лесотехническия университет, лесовъди на частна практика от всички краища на България. Оттогава до днес членове на „Булпрофор“ са над 350 лесовъди, двама заместник-министри, учени и преподаватели, директори на горски стопанства, собственици на гори, управители на фирми от горския сектор и техни служители, утвърдени лица от частната горскостопанска практика, професионални гимназии, общини.

„Булпрофор“ беше активен участник в дейността на Германско-българския проект за горите и в Българо-швейцарската програма за горите, с чиято подкрепа разви сериозна издателска и консултантска дейност (обучения и семинари, обмяна на опит в държави от ЕС). Сред издадените наръчници и помагала по инициатива на Изпълнителната агенция по горите (тогава Национално управление по горите) се открояват „Горска дендробиометрия“, „Инструкция и класификационна схема на типовете горски месторастения“, двутомникът „Горски справочник – календар“, „Техническо ръководство за дърводобив и съхранение на дървесина, добита след природни бедствия“ в две части, „Дървесина и енергия – новите възможности в условията на криза – сборник с материали“ и други.

Сдружението бе сред първите, които осмислиха значението на горската педагогика за нашето горско стопанство, и негови членове участваха във Втория международен конгрес и семинар в Шопрон, Унгария, през 2006 г., чиито изводи и препоръки представиха на семинара на лесовъдите на частна практика в Юндолa същата година.

Сдружението членува в Европейската мрежа на горските центрове за обучение и в Българската стопанска камара. Взема участие в мероприятия на различни браншове, предоставя информация за горския сектор, дава становища по актуални въпроси, както и предложения за промени в нормативни актове, за включване на специалности в Именника на професиите. През годините наши специалисти активно участват в заседания на Националния съвет по горите и Комитета за наблюдение на Стратегическия план за развитие на селските райони към Министерството на земеделието и храните, в работни групи към МЗХ и ИАГ за изменения и допълнения на нормативните актове.

През 2002 г. по време на честването на Седмичата на гората „Булпрофор“ учреди своите първи специални отличия – диплом „За особени заслуги в лесовъдската практика – лесовъд на годината“ и парична награда, връчени на инж. Иван Гунчев от РДГ – Велико Търново, диплом „За особени заслуги в лесовъдската практика – лесовъд-мисионер“, връчен на инж. Атанас Ташев –

от РДГ – Смолян. Носителите на диплом „За особени заслуги в лесовъдската практика“ бяха трима. От 2003 г. започна връчването на диплом и статуетка „За най-добра лесовъдска практика“ и дипломите „За цялостен принос в лесовъдската практика“ и „За особени заслуги в подкрепа на горските предприемачи“. През 2006 г. учредихме статуетка и диплом „За най-добър горски предприемач, фирма контрактор на 2006 г.“, връчвани паралелно с останалите. През 2013 г. Сдружението удостои с почетни дипломи „За цялостен принос в лесовъдската практика“ във връзка с кръглите им годишнини заслужили лесовъди и институции – д-р инж. Желязко Георгиев (100 г.), инж. Христо Върховски (95 г.), д-р инж. Мартин Борисов (Германско-български горски проект), ОСБГДВ – Свищов (50 г.), НПГГС „Хр. Ботев“ – Велинград (70 г.), НПГГСД „Сава Младенов“ – Тетевен (100 г.), Съюз на лесовъдите в България (100 и 110 г.), посмъртно доц. д-р инж. Васил Стипцов и инж. Димитър Джоков.

Квалификацията на частно практикуващите лесовъди и горските предприемачи е основна дейност на „Булпрофор“ още от създаването му. Всяка година се организират поне два семинара по различни теми. През годините на криза в сектора са организирани и редица дискусии и форуми по актуални проблеми, свързани със стопанисването на горите, тяхното управление и контрола по прилагането на Закона за горите и поднормативната уредба. Гледната точка на практикуващите лесовъди и горски предприемачи е дискутирана директно с ръководителите на ИАГ и към тях са били насочени конкретни предложения за законодателни промени. Самостоятелно и заедно с други организации от горския сектор са внасяни меморандуми, отворени писма, протестни ноти, предложения за промени в нормативната база. След дългогодишни усилия през март т.г. имаме регистрирана Национална браншова организация „Горско стопанство“ – сдружение по Закона за юридическите лица с нестопанска цел и съгласно Закона за горите.

Независимо от трудностите през годините „Булпрофор“ остана верен на своите идеи. Остават нечути предложенията ни за създаване на единно горско ведомство с включени в управлението му всички държавни предприятия, както и базирана на горите индустрия, за пренаписване на разделите в Закона за горите, засягащи частната лесовъдска практика, за горските структури и браншовите организации, за преимуществена продажба на добитата дървесина от склад, премахване на всички непазарни, но законово вменени стимули за местните фирми и за самостоятелен непрофесионален добив от собствениците на гори, недопускане на възможността предприятията сами да закупуват техника за дърводобив и транспорт на дървесина и да назначават работници, промени в начина за определяне на началните цени за дърводобива и на дървесината и други.

На последното си Общо събрание във Велинград на 24.04.2025 г. „Булпрофор“ прие нова мандатна програма 2025 – 2027 г. и стратегическа рамка за развитие на сектор „Горско стопанство“. Едно от приетите решения, което е осъществено, беше да се предложи на ръководството на ЛТУ да разкрие нова дисциплина към ФГС – „История на българското горско стопанство“.

Инж. Антоний СТЕФАНОВ
председател на УС на „Булпрофор“

В сърцето на токовището

През майските утрини в уханната на смола планинска зора се чува гласът на горския трубадур – глухаря. Той така силно се отдава на своето пеене, така енергично токува, че в тези мигове оглушава.

Глухарят (*Tetrao urogallus*) е птица от семейство Фазанови. Среща се и в България – обитава най-старите иглолистни гори. Като дългоживещ вид със специфични изисквания към местообитанието си, присъствието на глухаря се смята за индикатор за запазен естествен вид на горите и е критерий за добро биологично разнообразие. Горите в Родопите, включително териториите на горските и ловните стопанства в състава на ЮЦДП – Смолян, са с най-голям запас от глухари в страната. Всички дейности, свързани със стопанисването на горите в близост до токовищата, са съобразени с брачния период на вида.

Един от най-впечатляващите аспекти от биологията на глухарите е размножаването им. Брачните игри започват още в края на февру-

ари и се извършват на едни и същи места години наред. Тези места се наричат токовища. През брачния период глухарите заемат позиции на едно или няколко дървета, които използват всяка нощ, и оттам започват да токуват няколко часа преди изгрев слънце. На едно токовище обикновено се събират по няколко мъжки. Песента им се състои от три части (чукане, плюкане и брусене) с обща продължителност около 6 секунди. При тихо време тя се чува на разстояние до около 300 метра. Женските гнездят през април – май в близост до токовищата, като гнездото е разположено на земята, често до повалено дърво или в основата на някой дънер. Снасят от 4 до 16 жълтеникави яйца, наситени с кафяви петънца.

Голямо предизвикателство бе за мен заснемането на тази уникална птица. Правя опити от няколко години и доста пъти имах възможността да доближа глухар на идеална дистанция за снимане. Но за-

почнеше ли да се развиделява и да имам шанс да снимам, мъжкарят просто отлиташе. Въпреки това аз се амбицирах още повече, копнежът ми да заснема мъжки глухар така, както аз желая, стана по-силен. И така до тази година.

Отидох в края на април в ДЛС „Борово“, което е към ЮЦДП – Смолян. Още не свалил багажа от колата, се запътих към място, където при приближаването ми се бе мернала мечка, за да направя опит да я улова в по-избистрен кадър. Мечката не се появи, но пък имах късмета да заснема няколко сръндака, сърни и диви свине. Вечерта, по време на вкусната родопска вечеря, приготвена от Гюлян Амзова, с директора на Стопанството инж. Пламен Джиханов и отговорника по лова Сабайдин Амзов се уговорихме кое токовище да посетим на другия ден. Сутринта станахме около 3:30 часа. Към 04:00 ч. тръгнахме към токовището. Времето беше много лошо. Валеше дъжд и духаше изключително силен вятър.

Когато спряхме колата в близост до билото, беше паднала и мъгла. Тръгнахме по стръмната пътека право нагоре към токовището. По това време в гората цари пълен мрак, не виждаш почти нищо. Но тръпката те води напред и нагоре. Вървиш в тъмнината и се ослушваш с надеждата да чуеш неговата песен. Тя е много разпознаваема за хората с опит. Песента на глухаря е неповторима и се чува отдалеч. По нея тръгваш много предпазливо и внимателно, за да го доближиш. Обикновено е кацнал на някой клон на бял бор или смърч, по-рядко на бук. Успееш ли да разбереш на кое точно дърво е застанал мъжкарят, се отправяш към него особено деликатно. Стриктно и строго спазваш указанията на опитния водач и го следваш неотлъчно. Обикновено осъществяваш до три крачки. Може да стъпваш само в една от трите фази на пеене на глухаря. Една грешна стъпка и всичко се проваля. След като наближиш дивеча достатъчно, се прикриваш умело край някое дърво. Трябва да си максимално скрит, защото развиделяването ти поднася следващото предизвикателство – да останеш незабелязан от глухаря и женските около него. Той има много остро и зорко зрение. Забелязва

всяко движение. Познава безпогрешно токовището си и забелязва всяка промяна в него или чуждо присъствие. Затаяваш дъх и чакаш точния момент. Когато той настъпи, имаш редкия шанс да заснемеш. Ако късметът е с теб, това се случва! Този път бях късметлия – заснех го! Няколко кадъра и той отлетя... Бях толкова щастлив и удовлетворен, че след толкова време на упоритост и постоянство успях да сбъдна желанието си. За това случване благодаря, разбира се, и на опита и уменията на водача ми Сабайдин Амзов.

Внезапно се чу „почукване“ от друг глухар. Затаихме дъх и се заслушахме. Той се обади пак и пак... Точно над нас, на около 50-ина метра, започна да пее и токува друг мъжкар. Видяхме го много бързо и успях да заснема и него, на хубава светлина и в цяла поредица кадри. Слънцето беше изгряло и озаряваше по неповторим начин птицата. Виждаха се всички нюанси в оперението на едрият мъжкар. Неописуемо чувство!

На следващата сутрин с друг ловен и опитен водач – Джамали Асанов, се отправихме към друго токовище в най-високия участък на Стопанството, на над 2000 м надморска височина. Беше -1 градуса,

но се усещаше като -7. Духаше ураганен вятър, сваляше качулките на якетата ни. Условията бяха много сурови, но не се отказахме. За около два часа успяхме да видим 3 мъжки и няколко женски. Заснех един в замръзналите хвойни на земята. Беше вълшебно – глухарят токува на земята в хвойните, а зад него зеленееят клоните на смърчовите. Имах редкия късмет да го снимам и в полет. Не съм си и мечтал да снимам как излита глухар... На тръгване заснех и една женска. На следващия ден улових в обектива женска на разстояние само 16 метра от нас... Повече от 20 минути запечатвах красотата ѝ в снимки. Глухарката е по-потайна и по-трудна за заснемане дори от глухаря. Но когато човек не се отказва и е добре подготвен, късметът го спохожда.

Благодарност за успеха дължа и на ловния екип на ДЛС „Борово“ към ЮЦДП – Смолян, както и на директора на предприятието инж. Здравко Бакалов.

Глухарят е категоризиран като застрашен вид птица в Червената книга на Република България. Нека го пазим и съхраняваме за идните поколения! Тези птици са редки, необикновени, удивителни!

Инж. Цветомир ЦОЛОВ
Снимки: авторът

Когато държиш живота на хората в ръцете си

Родена е на 8 март 1990 г. в Смолян. През 2015 г. завършва Медицинския университет – София. Специалността „Анестезиология и интензивно лечение“ придобива през 2020 година. В УНСС – София, защитава втора магистратура „Публична администрация“, специалност „Здравен мениджмънт“. Притежава сертификати от European Resuscitation Council и от WINFOCUS Academy за базисно и разширено поддържане на живота, както и сертификати „Ехографска диагностика на вените на долните крайници“ и „Бронхология – конвенционална фибробронхоскопия“. Преминала е обучения по медицинско право за лекари, по информационни и комуникационни технологии в преподаването и по оказване на спешна помощ по въздуха.

Работи като анестезиолог в Университетската болница по ендокринология „Акад. Иван Пенчев“ и УМБАЛ „Александровска“ и преподава в Медицинския университет – София.

Участва в много информационни кампании, провеждани сред учениците, и доброволни инициативи.

Родителите ѝ са известни и уважавани лесовъди от Смолян – инженерите Сашка и Руси Иванови.

– Д-р Иванова, защо избрахте медицина, израствайки в семейството на лесовъди?

– Нямам конкретна причина, но от ранното си детство съм знаела, че ще стана лекар. Допълнително много бях вдъхновена от сериала „Спешно отделение“ и исках животът ми да бъде такъв медицински екшън. Е, имах известно време мечта да стана пилот на изстребител и до известна степен това, което може да ти даде пилотирането, сега си го „причинявам“ с реанимацията. Но не е далеч времето, когато най-вероятно ще изкарам документ за правоспособност за пилот. За водач и моторист отдавна имам.

– А защо точно анестезиологията Ви привлече? Малко е загадъчна за мен тази специалност и уви, научаваме за нея най-често, когато стане някаква трагедия с пациента.

– Отначало не мислех, че тя е моята мечта, докато в един прекрасен момент не започнах да изучавам по време на следването си в Медицинската академия цикъла по анестезиология, който продължава само 3 седмици. От първия ден бях пленена от дисциплината, защото попаднах на хора, които ме научиха какво е да си анестезиолог – човекът, който буквално

държи живота на хората в своите ръце. Страшно отговорно и вдъхновяващо! А в същото време е тиха, не е екшън, не решаваш въпроса шумно по „каубойски“, борбата за живота е свършена най-добре тогава, когато никой не забелязва, че съществуваш. И когато още първият тежък случай, който ми се случи на упражненията, завърши щастливо за пациента, се убедих, че е моето.

– Разкажете за детството Ви, преминало в Родопите, с родители, които донякъде и те са лекари за гората – тя се ражда от ръцете им, те я лекуват, дори реанимират и полагат грижи да е здрава и дълговечна.

– Имах невероятно детство – щастливо, свободно, прекарвах времето навън с приятели и в гората. Бях 4 – 5 клас, когато баща ми започна да ме взема в гората да маркираме. Тате ме научи да разпознавам дървета, птиците и още от петгодишна можех да разпознавам в полет мишелов и не го бърках с ястреб или сокол. Закърмена съм с гората и от нескончаемите разговори за работата на моите родители, които те водеха всяка вечер. Почти 19 години на вечеря слушах тези разговори, които никога не бяха с неприязън, никога с лоша емоция към лесовъдската професия, а винаги с

желание да се разреши някакъв проблем. И това беше за мен житейски урок, че проблемите трябва да се обсъждат, за да се намери решение. Освен това съм благодарна на моите родители за това, че изслушваха и мен, никога не съм чула от тях „не сега“.

– Вече 10 години сте лекар. Какво смятате, че сте постигнали в професията?

– Първо се изградих като добър лекар – с грижа и емпатия към пациентите, те са в центъра на моята работа. Стремя се да не ги лъжа, макар че невинаги е лесно да кажеш истината на болен човек, когато нещата не са „розови“ за него, да прилагам най-доброто, което съм научила досега, да бъда гъвкава спрямо всяка ситуация и да продължавам да научавам новото. Медицината се променя особено сега, затова се стремя да практикувам медицина, базирана на науката и доказателствата, а не на принципа „тук така се прави“. Смятам, че пациентите ми имат доверие. И не на последно място – успях да бъда пример и ментор на млади хора, които искат да се развият в професията.

– А имаште ли си Вашите учители в професията?

– Имах невероятния късмет да попадна на уникални учители. Още от първия ден в болницата срещнах хора, които бяха готови да ме научат така, че да подхожда на моя стил на учене. Да ми позволят да се „развихря“ и да ме спрат навреме, за да не стане беля. Те ми помогнаха да осъзная колко е важен менторът в професията, във всяка професия.

– Открихте ли кои са „медът“ и „жилото“ на лекарската професия?

– „Жилото“, т.е. недостатъци на тази професия, аз не виждам. Не разбирам оплакванията на някои лекари как нямали свободно време, как трябвало да бъдат непрекъснато „на разположение“. Ама ти си станал лекар и идеята е, че трябва да бъдеш „на разположение“ на болните, и хората по този начин възприемат професията. И по-добре е да те приемат като човек, който е насреща, когато има нужда, който трябва да помага. Да спасяваш човешки живот, да помагаш, да усетиш благодарността на излекувания – това са предимствата, т.е. „медът“ на лекарската професия. Смятам, че все още професията на медика има престиж в обществото.

– Много сте активна и в заниманията, полезни за обществото. Следя Вашата работа с подрастващите. Ще ни разкажете ли повече за инициативите, в които участвате?

– Една от тях е информационното събитие „Антидот“, което се провежда от 2 г., а идеята за него е на моя колега анестезиолог – д-р Борис Таблов, който се завърна от Германия с желанието да донесе добри социални практики у нас. С пълна моя подкрепа и с разбирането, че промяната в каквото и да е тръгва от най-малките, се включих. Обхванати са учениците от 6 до 12 клас. Инициативата „Антидот“, която е призвана да информира децата за вредите от „райския газ“, енергийните напитки и марихуаната, е подкрепена от Фондация „Даная“ и е с идеята никое дете да не умира от преждевременна смърт. Реализираме я в екип с актрисата и инфлуенсър Марга-

рита Стойнова, психолог и с мен като анестезиолог.

– Как и къде правите тази кампания?

– Провеждаме 10 – 15 събития годишно и досега сме посетили всичките училища от районите „Сердика“ и „Средец“ в столицата. Разказваме на учениците не дидактично, а с примери за последствията от употребата на тези вредни вещества. Докато в началото на информационното събитие примерите, които привеждах, бяха от чужбина, сега вече, за съжаление, това е и нашият „пример“. Така че продължаваме.

– Знаем, че разпространявате в училищата и знанията за оказване на първа помощ на пострадали. Всеки ли трябва да има такива умения?

– В рамките на шегата може и да сте чували изречение, че „всяка американска домакиня умее да прави лимонен пай и да оказва първа помощ на пострадалия“. Като лекар и човек, който оказва помощ постоянно, самата аз се стремя да се усъвършенствам именно в обучението на това умение, защото не е достатъчно да знаеш да го правиш, а да можеш правилно да го преподаваш. Това наистина е умение и децата са първата аудитория, която обучаваме. Те страшно се ентусиазират да спасяват нечий живот и Европа изобилства от такива примери, защото учениците от 6 до 9 клас биват обучавани на това. По света има програми, които се казват „Децата спасяват живот“, за тях се правят световни шампионати. Присъствах на такъв в Атина и бях много впечатлена от уменията на участниците. За съжаление, български отбор нямаше. Затова работим в тази насока.

– А у нас как стоят нещата? Можем ли да бъдем полезни за хората, които работят в гората, далеч от населените места и пътища?

– Едно и също е обучението – и за децата, и за възрастните. Не бих казала, че населението е обхванато масово, но с този процес усилено се занимава Фондация „Първите три минути“ – това е времето, в което можеш да спасиш нечий живот. В момента фондацията е инициирала кампания „Стар акумулатор за нов дефибрилатор“. Стари автомобилни акумулатори се дават за преработка, а с парите от тях се закупуват дефибрилатори за обществени места и понастоящем такива са сложени в много планински хижи, а хижарите са обучени на работа с тях. Но и да ги няма, трябва ти само две ръце, за да правиш сърдечен масаж и правилно да обдишваш пострадалия. Само трябва професионалист да ти покаже как. Откакто аз ходех на обучение за разширено поддържане на живот, което Фондацията има в програмата си, повиших своята успеваемост в спасяването на живот до 50 – 60 %, а имайте предвид, че правя това вече 10 години. Така че е възможно и институционално да се организират такива курсове за горските поделения.

– Намерихте и време, а и желание да участвате в една инициатива, която е много известна на столичани – „Топъл обяд“. Защо го правите?

– Членувам в организацията „Масоник Райдър“, която провежда много благотворителни инициативи. Аз участвам в тази – готвим и раздаваме топъл обяд на нуждаещите се на емблематичната трамвайна спирка

„Вишнева“. А защо? Защото това е част от мен – да правя добро, приятно ми е и имам уникални социални контакти с хората, които идват там.

– Д-р Иванова, винаги ли ще има болни хора? Медицината не трябва ли да се развива така, че да има само здрави хора?

– Да, ще има болни. Защото се откриват нови болести и това е едно непрестанно състезание. Някога хората са умирали по-млади. Умирали са и от рак, но той бе открит и изучен по-късно. Сега знаем и да го лекуваме в определен стадий. Има нови заболявания, свързани със съвременната среда на живот, много експанзивна и агресивна. Средната продължителност на живота се увеличава, което обаче предполага появата на други болести у възрастните хора. И нещо, което винаги ще съществува, е травматизмът. Правят все по-хубави и по-сигурни коли, а хората намират все по-сигурни начини да ги счупят, да „счупят“ и себе си. Войните, за съжаление, никога не спират. Всичко това означава, че медицината и лекарите ще са нужни винаги.

– Лягали ли сте да спите, отчаяна от някакъв случай или обратното – щастлива?

– Щастлива си лягам почти всяка вечер, защото живея в мир със себе си и защото съм помогнала за нечий живот. Времето на COVID обаче ме кара да заспивам нещастна всяка нощ. Имах чувството, че полагаме свръхчовешки усилия, но те не даваха резултат и те оставяха с усещането, че нищо не си направил за болния. Наистина тогава мислех не за успешно излекуваните, а за отишлите си от тоя свят хора.

– Традиционният ни въпрос е какво е за Вас гората?

– Тя е голямата любов на моите родители и тя е причината да се свържат и да се появя аз на този свят. За мен самата гора е моето щастливо детство, мястото, което и сега ми дава спокойствие, което ще ме пазя и никога няма да ме нарани. Даже ми се иска да отида да ... помаркирам малко.

Разговора води Светлана БЪНЗАРОВА
Снимка: архив на д-р Гергана ИВАНОВА

Годишнина

Инж. Борис Господинов на 70 години

Роден е на 24.04.1955 г. в Перник, където завършва средното си образование в Техникума по механотехника „Юрий Гагарин“. През 1980 г. се дипломира във ВЛТИ със специалност „Горско стопанство“, а през 1984 г. – във Факултета по журналистика на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ със специалност „Печат“. Като студент сътрудничи в младежки столични издания, а от 1979 г. работи в новосъздадения вестник „Горско дело“, където последователно е литературен сътрудник, редактор и завеждащ отдел, до закриването му през 1988 година.

От 1989 г. е зам.-главен редактор на сп. „Горско стопанство“. През 1992 г. изданието се преименува на сп. „Гора“, на което от 1994 г. инж. Борис Господинов става главен редактор.

За няколко години на страниците му чрез интервюта, очерци, репортажи и снимки е представена дейността на лесовети и горски работници от всички регионални структури в България. Лесоветската колегия приема изданието като „свое“.

Следващите години са изключително ползотворни за съхраняването на историята на горското дело. В продължение на 7 години под редакцията на инж. Господинов се подготвя за печат книгата „Укротените пороци в България“ с автор инж. Пеко Панов (2000) – уникално издание с фундаментално значение за горския сектор. По негова инициатива са написани и издадени книгите „Горите и горското стопанство на България през XX век“ (Въчовски, Димитров, 2003), „Ловното стопанство на България“ (Стенин, 2008), „Българските дърводобивници в Коми – покорители на тайгата“ (Арсов, 2008), „Дърводобивът в България през XX век“ (Манолов, Василев, Аспарухов, 2009), „Лесозащитата в България“ (Цанков, Найденов, 2012), „Въжени системи в горското стопанство“ (Василев, 2013).

От 2005 до 2008 г. са подготвени и издадени три тома на алманаха „Дейци и учени от горското стопанство“, в които са запазени имената на хората, посветили своя професионален живот на гората.

Автор е на книгите „Родовете на село Лесковец, 1795 – 2004“ (2004), и „Гора

за хората – България преди и сега“ (2011, 2024). Организира и участва в издаването на повече от 50 книги, сборници, справочници, монографии и брошури за горскостопанския сектор.

Преподавател е към извънфакултативното обучение „Фотография и журналистика“ в ЛТУ в продължение на 4 години.

Обществената му дейност е свързана със Съюза на лесоведите в България, на който е дългогодишен зам.-председател. Участва и в създаването на изданията му – вестниците „Силва“ и „Българска гора“.

През 1997 г. е член на делегацията, която представя кандидатурата на България за асоцииран член на Съюза на европейските лесоведци, неизменно участва и отразява годишните конференции и конгресите на СЕЛ и два мандата заема поста одитор.

Отличен е през 2012 г. с приза „За значителен принос в популяризиране и повишаване на имиджа на лесоведската професия“. Награждаван е със „Златна значка“ на Изпълнителната агенция по горите, „Златно перо“ на Съюза на българските журналисти, почетни знаци, вимпели и грамоти.

Дългият професионален път, вървян достойно и всеотдайно, в служба на гората и горското слово, направили инж. Борис Господинов живата емблема на горския печат.

А за нас – колектива на списание „Гора“, той остава пример за висок професионализъм, любов към работата, точна преценка, толерантност и умение да стимулира добрите качества у колегите си. Позитивен, с чувство за хумор, верен приятел, той продължава да търси и вижда най-доброто в ситуацията и човека.

Желаем му здраве и творческо дълголетие!

Екипът на списание „Гора“

Започнете с рязане на дървен материал у дома с банцига Wood-Mizer LX30

Винаги ли сте мечтали да произведете собствен дървен материал, но никога не сте имали възможност да работите с банциг? Сега е вашият шанс — с достъпния, компактен и лесен за използване хоби банциг Wood-Mizer LX30. Независимо дали сте напълно начинаещи в биченето на трупи, или търсите универсален инструмент за ежедневна употреба, LX30 е идеалният избор за хоби ентустиасти. Да се научите да разбичвате трупи никога не е било толкова достъпно — просто поставете трупа върху рамата на машината и започнете да режете!

жината на разбичване може да се увеличи с допълнителни секции на рамата, осигурявайки по-големи възможности при работа с по-дълги трупи.

Лесно зареждане и захващане на трупите LX30 се сглобява лесно. Носещата рама се монтира върху дървени греди, които поддържат банцига стабилен по време на работа. Рамата е с малка височина над терена за по-лесно зареждане на трупите. Всяка секция от рамата е изработена от две масивни

СКАНИРАЙТЕ QR-КОДА С ВАШИЯ СМАРТФОН И ВИЖТЕ EG350 В ДЕЙСТВИЕ

Wood-Mizer®
from forest to final form

Универсален банциг за всеки хоби ентустиаст

Wood-Mizer LX30 е проектиран да отговори на разнообразните нужди на майстори любители независимо дали трябва да преработите трупите във фермата, почиствате паднали дървета в овощната градина, или просто изпробвате уменията си в работилницата. Подходящ е за начинаещи или всеки, който понякога трябва да разбичва трупи — без нужда от специализирани умения. Компактният размер и опростената механична конструкция правят LX30 идеален за експерименти с проекти от дървесина, като ви позволяват да се съсредоточите върху творчеството без страх от грешки. Просто стартирайте двигателя и започнете да режете!

Компактен, но способен

Въпреки малкия си размер LX30 се справя отлично с големи трупи. Може да обработва трупи с диаметър до 56 см и дължина до 3.3 метра — идеален за разнообразни дървообработващи проекти. Режещата глава, изработена от здрава стомана, се движи плавно по релси върху носещата рама от три секции посредством четири стабилни ролки. Дъл-

стоманени релси и пет напречни секции. След като трупът е поставен върху рамата, той се притиска и фиксира към двете регулируеми странични опори с помощта на централен притискач. Вече сте готови да започнете разбичването!

Работата на банцига е лесна като детска игра

Възможните опции за задвижване на банцига LX30 са бензинов двигател с мощност 9.5 к.с. или електродвигател с мощност 3 kW. Това са надеждни двигатели, осигуряващи плавно и стабилно движение на лентата през дървесината. Работата с LX30 е интуитивна и лесна — стартира се двигателят, спуска се главата с помощта на съответната ръкохватка, избира се височината на

преминаване на лентата върху вградената скала, отваря се кранчето за подаване на вода за смазване на лентата и с помощта на ръчката за подаване на главата напред започва разбичването. След като излезе от трупа в края, главата се повдига и се връща в начално положение за следващия ряз.

Максимална производителност от всеки труп

За най-добра производителност при рязане препоръчваме използването на оригинални ленти Wood-Mizer. LX30 работи с тънки ленти с ширина 32 мм и дължина 3200 мм, които позволяват да се произведе повече фасониран дървен материал от всеки труп и да се намалите количеството на отпадъците под формата на изрезки и стърготини. Лентите трябва да се поддържат в отлично състояние с инструментите за заточване на Wood-Mizer, гаранция за точност и продължителност на работата.

Поръчка онлайн и доставка на място

Банцигът LX30 е наличен онлайн за покупка заедно с други аксесоари като допълнителни крака, удължения на рамата или цапина за въртене на трупите. Доставка се върху палет (размери 165 x 65 x 98 см) и изисква минимално време за сглобяване.

Продуктът се предлага с 2-годишна потребителска гаранция.

Свържете се с местния търговски представител за повече информация относно LX30 или други продукти от професионалната серия банцизи.

Сбъднете мечтата си да работите с банциг с Wood-Mizer LX30 още днес!

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
office@ecotechproduct.com
тел./факс: 02/979 17 10
тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 913 31 10
woodmizer.bg

История на небостъргачите — минало, настояще, бъдеще

Надпреварата във височина продължава. Къде е България?

Чл.-кор. проф. г.н. арх. Атанас КОВАЧЕВ – Лесотехнически университет

(Продължение от брой 3/2025 на сп. „Гора“)

Един от любимите ми реализирани проекти е хотелският комплекс **Marina Bay Sands** в Сингапур с височина 207 м, дело на арх. Моше Сафди (сн. 1; <https://www.ttgasia.com/2022/02/08/marina-bay-sands-begins-us-1-billion-transformation-delays-expansion-for-a-year/>). Трите изящни кули, свързани на височина 197 м с платформа, в комплекс, създаващ образ на плаващ лайнер, са удивителна обемно-пространствена и силуетна композиция с невероятен по размери еркер – 66.50 м (противоземетръсните нормативи в България разрешават еркер до 1.50 м – 44 пъти по-малко). С басейн на последния етаж, палмова растителност в естествена среда, изключителен поглед към града и столичния парк от покрива.

Да се върнем отново към рекордърите по височина. В началото на новото хилядолетие реализираните небостъргачи преминаха бариерата от 500 м във височина. Първият от тях е небостъргачът **Taipei – 101** с височина 508 м заедно с антените (сн. 2; https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Taipei_101_from_Xiangshan_20240729.jpg).

В края на XX и началото на XXI век разположеният на южното крайбрежие на Персийския залив Дубай е уникална строителна площадка, върху която израснаха стотици небостъргачи с различна обемна и силуетна композиция. От пустинята е направен рай (сн. 3; <https://vsichkitemi.com/pochivka-v-dubai-traditsiya-futurism/>). Единственият сега в света 7-звезден хотел Burj Al Arab с височина 321 м, наподобяващ гигантско платно на кораб, се извисява върху изкуствен остров на 280 м навътре в Персийския залив.

През 2008 г. в Дубай е издигнат небостъргачът **Burj Khalifa** (сн. 4; https://en.wikipedia.org/wiki/File:Burj_Khalifa.jpg). През целия XX в. небостъргачите се надпреварваха по височина със 7, 10, 30 и 40 м, докато „Бурж Халифа“, надминавайки предишния рекордър на „Тайпе – 101“, изведнъж „скочи“ с повече от 320 метра. Небостъргачът рекордър с височина 826 м е дело на световноизвестния чикагски архитект Ейдриън Смит. Уникално постижение, с което човечеството направи огромен скок в бъдещето! Разглеждах го дълго отдалеч и отблизо. Запомнящи се са пространствената и силуетната му композиция. Изумителен е аквариумът в небостъргача – най-големият в света. От изгледната площадка на висока кота панорамата е удивителна. Пред погледа се разкрива „гора“ от небостъргачи. Водни канали в пейзажна композиция и интересно мозаечно разположени сгради формират околното застрояване на „Бурж Халифа“.

Надпреварата във височина продължава и през второто десетилетие на XXI век. Провокирана е от различни проекти, замислени през отминалия XX век, някои от които в голяма степен – футуристични.

Още в средата на XX в. (1956 г.) големият американски архитект Франк Лойд Райт създаде проект за най-високата сграда в света – Illinois Sky City. Небостъргачът е предвиден

Хотелски комплекс Marina Bay Sands,
Сингапур, 2011, височина 207 м

Taipei – 101, Тайван, 2004,
височина 508 м

за 130 000 обитатели. Създаден през 50-те години на XX в., когато Америка изживява своя промишлен връх, той притежава всичко, за което може да мечтае човек. Проектът за небостъргача „Илинойс Скай Сити“ с предполагаема височина от една миля (1609 м) е технически и навярно финансово несъществуващ дори днес, близо седемдесет години по-късно. Но през всичките години след създаването му той оказва силно влияние на стотици проектни разработки, мотивира много архитекти и инженери в смелите им творчески търсения и получава развитие в многобройни реализации, макар и в по-скромни габаритни характеристики. Много специалисти заявяват, че днес, през първите десетилетия на XXI в., няма технически пречки за осъществяването на небостъргач с височина от един километър. Очакваният нов световен рекордър е базиран на илиноиския „небесен град“ на Франк Лойд Райт от средата на XX в. и вече се строи.

Небостъргачът **Kingdom Tower**, който се изгражда днес в Джеда, Саудитска Арабия, има амбицията да стане новият рекордър по височина (сн. 5; <https://stroiiinfo.com/stroitelstvotona-nai-visokata-sgrada-v-sveta-jeddah-tower/>). „Кингдъм Тауър“ е първата фаза от грандиозен проект за обществен център „Кингдъм Сити“ на брега на Червено море, разположен на площ 5.20 км², на около 20 км северно от пристанището на Джеда. Строителството на „Кингдъм Тауър“ започна през 2013 г. (5 г. след въвеждане в експлоатация на „Бурж Халифа“ в Дубай). И този небостъргач е дело на американския архитект от Чикаго Ейдриън Смит – автор на дубайския „Бурж Халифа“. Трябва да отбележим, че Чикаго не е преставал да влияе на световното развитие чрез архитектурните си образци и вероятно ще продължава да бъде архитектурният „Олимп на небостъргачите“. Нещо повече, първоначалната амбиция на проектантите и инвеститорите е била да се достигне височина от една миля (1609 м). За съжаление, геоложките проучвания са показали трудно решими проблеми и се е наложило височината му да се ограничи до 1000 метра. Небостъргачът трябваше да бъде завършен в края на 2018 г., но когато стигна до около 1/5 от височината си, строежът бе спрял, за да бъде възобновен през 2024 година. Височината му се пази в тайна, но предположенията са, че ще е малко повече от 1000 метра. Дали ще стане рекордър? Ще разберем, надявам се,

в близко бъдеще.

Изключителният майстор на архитектурни фантазии Яков Чернихов пише: „Хоризонталът – това е сила, а вертикалът – воля“. За да създадеш волева вещ, са нужни енергия и мисъл, дръзновение и полет на фантазията. Затова пожелавам на всеки, където и да се намира по света, да се качи на най-високата кота – на изгледните площадки на небостъргачи, кули, камбанарии, арки, хълмове, и оттам да се любува на „петата“ фасада на града.

„Неограничената надпревара на неограничените възможности“ продължава. Докъде ще стигне, ще покажат следващите десетилетия на XXI в. и постиженията на човешката цивилизация през третото хилядолетие. Аз вярвам, че светът ще сбъдне мечтата на арх. Франк Лойд Райт и ще построи небостъргач с височина от 1 миля още през XXI век.

Къде сме ние? Има ли и ще има ли в България небостъргачи?

През втората половина на XX в. в България имаше сгради с височина около и над 80 метра. В началото на XXI в. идеята за небостъргач в България завладя и българската общественост, и българската архитектурна колегия. Тя предизвиква оживени дискусии за това имат ли място в нашата практика небостъргачи, могат ли да се включат безконфликтно в градската тъкан, обогатявайки обемно-пространствената композиция на града, как ще се впишат в архитектурно-градоустройствената структура на София и другите големи градове, колко трябва да бъде височината им? И първоначалната негативна реакция като че ли отстъпва място на здравия разум. Мисля, че небостъргачите имат място в нашата архитектурно-градоустройствена практика и няма да бъде далеч времето, когато те ще извисят ръст в София, Пловдив, Варна, Бургас.

България е развиваща се пазарна икономика и небостъргачи са нужни особено в София, където са концентрирани най-много бизнес

Дубай – панорама, Обединени арабски емирства, началото на XX в.

Burj Khalifa, Дубай, ОАЕ, 2008, височина 826 м

Kingdom Tower (Jeddah Tower), Джеда, Саудитска Арабия, 2013, височина 1000 м

„Капитал Форт“, София, България, 2015 г., височина 126 м

„Скай Форт“, София, България, (в процес на строителство към 2024 г.), височина 202 м

дейности. София заслужава да построи на своя територия небостъргачи и мисля, че височина от 100 – 150 – 200 м е напълно възможна и постижима още днес. Вярвам, че градът ще се превърне в регионален център на Балканския полуостров – небостъргачите винаги са били символ на технологичния прогрес. В различна степен на проучване и проектиране са предложени за високи сгради и небостъргачи в различни части на София. Изграждането на небостъргач у нас е въпрос на инициатива, възможности и време – това е професионално предизвикателство.

През XXI в. в България беше преминалата стометровата бариера. Най-високата сграда днес е в София – „Капитал Форт“, с височина 126 м (сн. 6; <https://novitesgradi.bg/%D1%81%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0/capital-fort-3>). Сградата, построена през 2015 г., е разположена на бул. „Цариградско шосе“ – една от най-важните входно-изходни артерии на столицата. Впечатляващи са интериорите на сградата. Около нея се оформя „букет“ от високи сгради. Строи се първият истински небостъргач – „Скай Форт“, с височина 202 м (сн. 7; <https://aaa.bg/bg/projects/details/capital-fort-3>). И двете сгради са дело на български автори от „А и А архитекти“ ООД в съдружие с компании от чужбина. Предстои изграждане на още две високи сгради в комплекса.

Небостъргачите въздействат най-добре в група от минимум три вертикала. Въпреки своите характеристики те не са интересни поотделно. Не е правилно и хаотичното им разположение в градска среда. Те се нуждаят от големи терени и свободно пространство около тях, за да бъдат по-добре възприемани зрително.

В поредицата от 4 материала разгледах само част от характеристиките на небостъргачите и показах накратко еволюцията в проектирането и строителството им в продължение на близо 140 години (1885 – 2024). Анализирах световните рекордьори и надпреварата за нови върхове в знакови градове и столици

по света. Спрях се основно на проблема, свързан с обемно-пространствената и силуетната композиция на небостъргачите. Има още много и сложни проблеми при проектиране и строителство на небостъргачи, по които работя в научноизследователски план – формиране на функционално-планова композиция, изграждане на различни инженерно-технически мрежи, използване на различни конструктивни системи и техните особености, решаване на комуникационно-транспортни, икономически, социално-психологически, визуално-естетически задачи и много други, които ще разкрия в бъдещи публикации.

Природни брошки: Вълшебният свят на златките!

Какво е златка?

Знаеш ли, че в природата има бръмбари, които блестят като съкровища? Някои от тях наричаме **златки**, а учените ги наричат бронзовки (семейство *Buprestidae*). Те имат лъскави тела – сребристи, златисти, зелени или сини, често с металически отблясък. Изглеждат като живи брошки, които природата е прикрепила към цветята и дърветата!

Как изглеждат?

Бръмбарите са дълги около 1.5 – 2.5 сантиметра. Имат гладко, цилиндрично и стеснено назад тяло. Като повечето бръмбари имат твърди горни крила (елитри) и летят с намиращите се под тях меки криле.

Какво обичат да похапват?

Някои златки са големи почитатели на цветния прашец, което ги прави полезни за цветята, защото им помагат при опрашването, както пчелите.

В гората бръмбарите си похапват крехките листа на дърветата, а ларвите им се хранят с дървесина. Ако

направят много ранички, дървото може да се разболее!

Къде можем да ги видим?

Златките обичат топлото време. Можеш да ги откриеш в паркове, градини и поляни, върху рози и други цветя. В гората се припичат на слънце по листа и клони на дървета и храсти.

Как се ражда една природна брошка?

Женската снася яйцето си в почвата или на дърво – болно, гниещо или обгоряло. Мястото е богато на органичен материал, който ще бъде храната на ларвата!

От яйцето се излюпва ларва, която живее до 3 години под земята или в дървото. Обикновено тя е плоска, с много широка предна част. Изключения са теснотелите златки, чиито ларви са с тясно и дълго тяло, завършващо с

Ларва

Сн.: <https://bugguide.net/>

двойка шипчета. Когато е готова да се преобразува, тя спира да се храни. След кратка вълшебна промяна излиза блестящ и летящ бръмбар, търсещ крехки листа и цветен прашец.

Обикновено представителите на семейство *Buprestidae* се заселват във физиологично отслабнали дървета. Ларвите им преработват загиващата дървесина във вещества, годни за обогатяване на почвата. Свидетелства за тяхното присъствие са характерните ходове под кората и тесните тунелчета навътре в дървесината, а през елипсовидните отворчета на кората излизат красивите бръмбарчета. В България има над 180 вида златки, но тук сме добавили снимки на най-често срещаните.

Тревога за гората: Златките са красиви и важни, но... ако станат твърде много, те се заселват и в здрави дървета. Тогава техните ларви могат да доведат до унищожаване на единични и групи дървета. Затова лесовъдите ги наблюдават и се стараят да предпазват гората.

Тополова петниста златка
Trachyderis picta

Медна златка
Perotis lugubris

Черна златка
Capnodis tenebrionis

Голяма тополова златка
Poecilnota variolosa

Синя златка
Phaenops cyanea

Кипарисова златка
Lamprodila festiva

Липова златка
Lamprodila rutilan

Пожарищна златка
Melanophila acuminata

Зелена теснотела златка
Agrilus viridis

Забавна задача за малките изследователи:

Открий златка в природата и я нарисуй! Какъв цвят е? Къде я видя? Какво правеше? Можеш и да направиш снимка – но не я хващай с ръце, нека я наблюдаваме, без да я плашим.

Знаеш ли, че...?

В България се среща бръмбар с популярното име зелена златка (*Cetonia aurata*). Той обаче е от семейство Листороги бръмбари, за което ще разкажем нататък...

Снимка: <https://bugguide.net>

Д-р инж. Петя МАТЕВА
Изпълнителна агенция по горите

STIHL

ПЪРВИЯТ ИЗБОР НА ПРОФЕСИО- НАЛИСТИТЕ

—
ХРАСТОРЕЗИТЕ
НА STIHL

WWW.STIHL.BG